

PARTNERSHIP AGREEMENT

CCI	[15]
Title	[255]
Version	
First year	[4]
Last year	[4]
Commission decision number	
Commission decision date	

1. Selection of policy objectives {8(1)(a)}

Table 1. Selection of policy objective with justification

Selected policy objective	Programme	Fund	Justification for selection of a policy objective
ЦП 1	<p>Програма за иновации и конкурентно-способност</p> <p>Програма за наука и образование</p> <p>Програма за електронно управление и техническа помощ</p>	ЕФРР	<p>Ниска продуктивност на научноизследователската и иновационната система, както по отношение на научните организации и бизнеса по отделно, така и в нейната цялост. Продължаване на реформите в сферата и преодоляване на недофинансирането:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ страната се намира в групата на “скромните” иноватори с иновационно представяне от 49% от средно европейското; ▪ сред държавите в ЕС с най-нисък дял на иновативните предприятия за 2016 г.; ▪ недостатъчно финансиране на сектора - на 27-о място в ЕС по дял на публичните разходи за НИРД; ▪ ниска привлекателност на научната система, поради остаряло технологично оборудване, липса на кадри и приложимост на изследванията (5 пъти под средното за ЕС-28); ▪ незадоволителни резултати от функционирането на научната система, включително слаба интернационализация (малък брой съвместни научни публикации с чуждестранни водещи организации и чуждестранни докторанти, реализирани в реална среда патенти) и липса на връзка с бизнеса; ▪ забавена модернизация на висшето образование и слаба връзка с научноизследователските звена в страната и с бизнеса, както и липса на съвместни усилия и изследователски програми; ▪ ниски резултати в областта на човешкия капитал, изследователската и иновационна дейност (Глобален иновационен индекс 2019); ▪ неефективно сътрудничество между научните организации и предприятията, резултиращо в

			<p>ниски нива на технологичен трансфер, съвместни разработки, работа с права за интелектуална собственост и комерсиализация на резултатите от научните изследвания;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ фрагментирана и неравномерно териториално разпределена научноизследователска и иновационна инфраструктура с липса на стратегически фокус и недостатъчна натовареност; ▪ ниска ефикасност на системата за научни изследвания и иновации във връзка с изпълнение на целите и ангажиментите на европейското научно-изследователско пространство; ▪ липса на (дигитални) ключови умения и интердисциплинарни компетентности на човешкия капитал в системата на научните изследвания и иновациите и недостатъчен персонал, зает с НИРД. <p>Неоползотворен потенциал за растеж на МСП поради все още ниски равнища на технологично представяне, недостатъчна предприемаческа активност и интернационализация:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ преобладаващ износ на ниско и средно ниско технологични продукти; ▪ ниска предприемаческа активност и умения, обуславящи слаборазвита предприемаческа еко-система (възможност за реализиране на допълнителен потенциал в съответствие с индекса Total early-stage Entrepreneurial Activity (TEA) на GEM, който през 2018 г. за България е 6%) ▪ добре развита стартър екосистема в сферата на deep tech или високите технологии; Страната е с най-голям брой фин-тех фирми в Югоизточна Европа – необходимост от подкрепа в последващите фази на развитие и растеж; ▪ най-ниските нива на производителност сред ДЧ въпреки сериозния ръст на добавената стойност (60.5% за МСП и 83.9% при микропредприятията); ▪ дялът на добавената стойност, генериран от МСП във високо-технологичните производствени сектори и интензивните на знания услуги достигна от 22% през 2008 г. до едва 27% през 2019. ▪ нисък среден дял на най-съвременните машини и оборудване във фирмите (EIB, 2017); ▪ степента на интернационализация на дейността на МСП продължава да изостава спрямо средното равнище в ЕС във всичките й измерения – износ, обмяна на ноу-хау и участие в международни проекти.
--	--	--	---

			<p>Относителният дял на предприятията, осъществили износ за ЕС е 7.9% за 2017 г. при средно 10% за ЕС;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ниско ниво на предприемачески умения. <p>Изооставане в темповете на дигитализация в икономиката, публичния сектор и обществото:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ на последно място в ЕС по Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI), като средната интензивност на цифровизиране на предприятия е едва 12%; ▪ липса на дигитална свързаност на университетите и научните организации и достъп до отворени данни и научни резултати; ▪ ниски нива на специализирани дигитални умения, свързани с развитието на предприятия; ▪ 47-мо място през 2018 г. по Индекс за развитие на електронното управление (E-Government Development Index) на ООН; ▪ 25-то място в измерението „Цифрови обществени услуги“ за 2019 г. на DESI; ▪ недостатъчна сигурност в киберпространство, вкл. мрежовата и информационна сигурност; ▪ фрагментирани, неструктурирани и оперативно несъвместими данни; ▪ недостатъчно развита облачна инфраструктура; <p>Принос към национални цели и приоритети</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ принос към национални приоритети 2 и 3 на ос на развитие 1 и национален приоритет 10 на ос на развитие 4 на България 2030; ▪ принос към изпълнението на специфична препоръка 3 на Съвета за 2019 г.; ▪ принос към изпълнението на отделни аспекти от Цел 8, Цел 9 и цел 16 от Целите за устойчиво развитие на ООН.
ЦП 2	<p>Програма за иновации и конкурентоспособност</p> <p>Програма за околна среда</p> <p>Програма за транспортна свързаност</p> <p>Програма за морско дело, рибарство и аквакултури</p>	<p>ЕФРР</p> <p>КФ</p> <p>ЕФМДРА</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ най-енергоемка икономика в ЕС, изразходвайки 3.6 пъти повече енергийни ресурси за производство на единица БВП от средния енергиен разход в ЕС; ▪ най-въглеродно интензивната държава – членка на ЕС с интензитет на емисиите на парникови газове към 2016 г. 4.3 пъти по-висок от средното за ЕС ниво; ▪ основният напредък в областта на ВЕИ е постигнат до 2013 г. (19%), докато през последните години напредък не се наблюдава; ▪ най-ресурсоемка икономика в ЕС, изразходвайки 6.8 пъти повече суровини за производство на единица БВП от средния суровинен разход в ЕС; ▪ 22% от предприятията не предприемат усилия за повишаване на ресурсната ефективност при средна стойност в общността 13% за 2015 г.;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ изоставане в процеса по трансформиране на икономиката от линейна към кръгова – на последно място в ЕС по производителност на ресурсите; ▪ на последното място в ЕС през 2017 г. по отношение на прилагането на принципа на кръгова икономика и внедряване на екоиновационни дейности според Европейски екоиновационен индекс; ▪ силна амортизираност на водопроводната мрежа; ▪ ниска степен на съответствие с изискванията на директивата за пречистване на градските отпадъчни води; ▪ необходимост от намаляване на дела на депонираните отпадъци - нивото през 2017 г. от 61.8% е над 2.5 пъти по-високо от средното за ЕС; ▪ необходимост от подобряване качеството на атмосферния въздух поради интензифициране на проблема с концентрацията на фини прахови частици; ▪ необходимост от осигуряване на надеждно прилагане на законодателството за опазване на природата; ▪ България е разположена в особено уязвим към изменението на климата регион – необходимост от усилия за доизграждане на цялостна и разгърната система за управление на рисковете от бедствия; ▪ лошо състояние на риболовния флот, ниско качество на рибарската инфраструктура, остаряла материално-техническа база в аквакултурните стопанства; ▪ флотът продължава да се формира и в преобладаващата си част се състои от стари и икономически неефективни кораби; ▪ недостатъчно добри условия в рибарските пристанища; ▪ растящо търсене в страната и повишаване на средногодишното потребление на човек от населението на риба и рибни продукти; ▪ негативното салдо във външната търговия с риба и рибни продукти нараства с повече от 1/3; ▪ принос към изпълнение на изискванията на Директива 2016/2284 и Директива 2008/50/ЕО; ▪ принос към изпълнението на Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018 – 2024 г., Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020 – 2030 г.; Национална стратегия за адаптиране към климатичните промени; Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000; Стратегия за биологичното разнообразие; Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020-2024 г.; Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018
--	--	--

			<p>- 2030 г.; Национален план за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г.; Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г.; Интегриран план в областта на енергетиката и климата за 2021-2030;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ принос към национални приоритети 4, 5 и 6 на ос на развитие 2 и национален приоритет 9 на ос на развитие 3 на България 2030; ▪ принос към изпълнението на специфична препоръка 3 на Съвета за 2019 г.; ▪ принос към Цели 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14 и 15 от Целите за устойчиво развитие на ООН.
ЦП 3	<p>Програма за транспортна свързаност</p> <p>Програма за електронно управление и техническа помощ</p>	ЕФРР КФ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ приемливо ниво на изграденост и електрификация на железопътната инфраструктура, но влошено състояние, включително ниска средна техническа скорост, и висока степен на амортизираност на подвижния състав, които рефлектират в продължаващия отлив на ползватели на предлаганата услуга в пътническия сегмент; ▪ нарастването на дела на автомагистралите в последните години е недостатъчно за преодоляване на същественото изоставане по отношение на покритието със скоростни пътища спрямо ЕС - покритието с автомагистрали и скоростни пътища е едва 0.006 км/км², първокласните пътища са 14.7%, а автомагистралите едва 3.7%. от общата дължина на републиканската пътна мрежа; ▪ около 1/3 от републиканската пътна мрежа остава с лошо качество на пътната настилка със значими импликации за свързаността на регионите, както и за пътната безопасност; ▪ недостатъчно развит воден транспорт в страната – основни проблеми остават влошеното техническо състояние на пристанищните терминали, лошото състояние на инфраструктурните връзки с републиканската пътна и железопътна система и оставащите навигационни проблеми в българския участък на река Дунав; ▪ към 2015 г. степента на завършеност на отсечките от основната TEN-T мрежа в страната възлиза на едва 50%, което е петият най-нисък резултат в рамките на ЕС; ▪ липса на адекватни информационни системи, което води до неизпълнение на изискванията за оперативна съвместимост и невъзможност за прилагане на съвременните информационни технологии в транспортното планиране и управление на превозния процес; ▪ недостатъчни инвестиции в цифрова инфраструктура и необходимост от интензифициране на усилията по подобряване и ускоряване разгръщането на широколентовия достъп до интернет;

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ 25-то място в измерението „Свързаност“ на DESI 2019; ▪ Принос към изпълнението на Интегрираната транспортна стратегия в периода до 2030 г.; ▪ принос към национални приоритети 7 и 8 на ос на развитие 3 на България 2030; ▪ принос към изпълнението на специфична препоръка 3 на Съвета за 2019 г.; ▪ принос към изпълнението на Цел 3, Цел 9 и Цел от Целите за устойчиво развитие на ООН.
ЦП 4	<p>Програма за развитие на човешките ресурси</p> <p>Програма за наука и образование</p> <p>Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане</p>	ЕСФ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ неблагоприятни демографски тенденции като намаляваща раждаемост, застаряване на населението и засилена урбанизация, които съчетани с по-високи нива на смъртност и интензивна външна миграция, поставят сериозни предизвикателства пред бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси; ▪ тенденции за увеличение на отрицателния естествен прираст (-5,7 на 1 000 души при - 0,2 средно за ЕС); ▪ една от държавите с най-ниска раждаемост в ЕС; ▪ висок дял на смъртност от болести на органи на кръвообращението (65%); ▪ намаляване на населението в трудоспособна възраст – за последните десет години относителният дял на населението на възраст 15-64 години в общото население е намалял от 68.9% на 64.7%, при относително постоянен темп на намаляване от 1.4% средногодишно през последните седем години; ▪ публичните разходи за образование като процент от БВП са 3.6% за 2018 г. при средно 4.6% за ЕС; ▪ 83-то място в света и 26-то място в ЕС по показателя качество на образователната система в изследването Global Competitiveness Report 2017-2018 на Световния икономически форум, като за последните десет години страната влошава представянето си с 19 позиции; ▪ включените деца в образование и грижи в ранна детска възраст са 83.9% за 2018 г. при 95.4% средно за ЕС; ▪ 47% от 15-годишните са функционално неграмотни, 46.5% са с постижения под критичния праг в областта на науката, а 44.4% са с недостатъчно ниво на умения по математика като изоставането спрямо ЕС е повече от двойно във всички области на изследването PISA 2018; ▪ постоянно намалява делът на обхванатите в различните степени на образованието - 78.4% за предучилищното; 88.4% за начално образование; 82.5% за прогимназиалното и средно образование, а всяко десето дете не е обхванато в начално образование през учебната 2018-2019 г.

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ делът на преждевременно напусналите образование и обучение достига 12.7% през 2018 г. при 10.6% средно за ЕС; ▪ участието в учене през целия живот обхваща 2.5% от лицата на възраст 25-64 години през 2018 г. при средно за ЕС 11.1%; ▪ според DESI 2019 едва 29% от населението притежават поне основни умения в областта на цифровите технологии (57% средно за ЕС), 64% от гражданите използват интернет (83% средно за ЕС), докато 27% никога не са го ползвали (най-висока стойност в ЕС); ▪ една от държавите-членки с най-висок дял на младите хора между 15 и 24-годишна възраст, които не са нито в образование, нито в обучение, нито в заетост – 18.1% за България при средно ниво от 12.9% за ЕС през 2018 г.; ▪ относителен дял на бедните - 22% за 2018 г. при 17.1% средно за ЕС и 26.6% при децата на възраст 0 - 17 като бедността е особено голяма сред най-уязвимите групи; ▪ най-висок относителен дял на населението, живеещо в тежки материални лишения, три пъти по-висока от средната за ЕС (20.9% за 2018 г.); ▪ най-високо неравенството в разпределението на доходите в ЕС - 7.7 пъти разлика между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата при средно 5.2 пъти в ЕС; ▪ 26-то място в ЕС по правителствени разходи за социална защита - 12.4% от БВП средно за последните десет години при средно ниво за общността 18.9% от БВП; ▪ разходи за здравеопазване от 8.2% от БВП при 9.9% средно за ЕС, като само 51% идват от публични източници; ▪ принос към национален приоритет 1 на ос на развитие 1 и национален приоритет 11 на ос на развитие 4 на България 2030; ▪ принос към изпълнението на специфична препоръка 4 на Съвета за 2019 г.; ▪ принос към изпълнението на Цели 1, 2, 4, 5, 8 и 10 от Целите за устойчиво развитие на ООН.
ЦП 5	<p>Програма за развитие на регионите</p> <p>Програма за морско дело, рибарство и аквакултури</p>	<p>ЕФРР</p> <p>ЕФМДРА</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ продължаващо задълбочаване на регионалните различия – както между районите от ниво 2, така и на по-ниско териториално ниво, а също и по оста градски-селски райони; ▪ Югозападният район, в който попада основният икономически център на страната – столицата София, формира 47.9% от БВП на страната през 2016 г., като увеличава приноса си с 2.4 процентни пункта за последните 10 години; ▪ по показателя БВП на човек от населението районите на България изостават значително от средното равнище, както и от водещите райони в ЕС - Северозападен район продължава да заема

		<p>последното място в класацията на районите в ЕС по този показател с 29% от средното ниво за ЕС;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ разликата между най-развита (София-град) и най-изостаналия (Видин) в икономически план NUTS III район нараства от 43 пъти през 2007 г. до 65 пъти през 2016 г.; ▪ продължава тенденцията на урбанизация, като концентрацията на населението в градовете нараства допълнително и достига 73.4% през 2017 г., спрямо 70.7% през 2007 г.; ▪ основни проблеми пред развитието на градовете остават все още незадоволителното (на места) състояние на образователната, здравната, културната, спортната и техническата инфраструктура, състоянието на физическата среда и благоустройството, лошото качество на пътната настилка на пътищата от I-III клас и особено на тези от общинската пътна мрежа, ниската енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради, както и на обществените сгради; ▪ неоползотворен потенциал за развитие в различните градове и територии на страната, които изискват целенасочено въздействие и интегриран подход на инвестиции – например в областта на икономическото развитие, инфраструктурна безопасност, качество на околната среда, развитие на здравеопазването, образованието, спорта, културата и туризма; ▪ необходимост от по-пълноценно използване на възможностите, предлагани от устойчивата синя икономика и превръщането им в основа за развитието на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси чрез местните общности, занимаващи се с рибарство и аквакултури; ▪ в преобладаваща част от териториите, зависими от дейности в риболова и аквакултурите, са запазени връзките в местните общности, но готовността и капацитетът им за участие в дългосрочни многосекторни партньорства са все още недостатъчни и неравномерно развити. В последните години се наблюдава активизиране на дейностите на местно ниво, насочени към опазване на природното и културно наследство и устойчивото развитие; ▪ принос към изпълнението на специфични препоръки 3 и 4 на Съвета за 2019 г.; ▪ принос към национален приоритет 6. на ос на развитие 2., национален приоритет 9. на ос на развитие 3. и национални приоритети 12. и 13. на ос на развитие 5. на България 2030; ▪ принос към изпълнението Цел 3, Цел 8, Цел 11 и Цел 12 от Целите за устойчиво развитие на ООН.
--	--	---

2. Policy choices, coordination and complementarity {8(1)(b)(i-iii)}

Цел на политиката 1: По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход

Стратегическа национална отправна точка за интервенциите по тази цел на политиката са приоритетите на Националната програма за развитие България 2030 по оста „Иновативна и интелигентна България“, Иновационната стратегия за интелигентна специализация, Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г., Националната стратегия за МСП в България 2021-2027 г. и Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030. Политиката в тази сфера фокусира усилията за икономическото развитие чрез модернизирани и подобряване на качеството, резултатите и продуктивността на научната и иновационна система, създаване на благоприятни условия за по-високо технологично развитие, привличане на кадри и устойчив растеж на предприятията и цифровата трансформация в тяхната взаимобвързаност и синергия.

В синхрон с европейските и световни инициативи като хоризонтален приоритет ще се адресират нуждите на българската икономика от намиране на нови екологични и ресурсоефективни решения и преход към кръгова и зелена икономика.

Развитието на ключовите елементи от екосистемата на електронното управление, както и оптимизацията на ресурсите и процесите, е необходимо за постигане на по-висок растеж, подобряване на благосъстоянието на обществото и предоставяне на качествени, ориентирани към търсенето публични услуги.

Наличието на дигитална администрация, предоставяща качествени електронни услуги, особено в случаи на кризи или бедствия, е ключът към запазване на стабилно управление на икономическите процеси в държавата и отговорна грижа за безопасността на гражданите.

За адресиране на дефицитите в развитието са изведени **следните приоритети на политиката:**

- **повишаване на качеството, капацитета и продуктивността на научната и иновационна система;**
- **устойчив растеж на предприятията и развитие на предприемаческата екосистема и бизнес среда;**
- **повишаване на темповете на дигитализация на предприятията и дигитализация на публичните услуги в полза на гражданите и бизнеса.**

Водещият подход в изпълнението на тези приоритети е осигуряването на **допълване и обвързаност на планираните мерки по посока постигане на основната цел.**

Планираните национални инвестиции стъпват върху анализ на постигнатото до момента с различните инструменти на ЕСИФ, като конкретни резултати и въздействие във всяка една от сферите.

Повишаване на качеството, капацитета и продуктивността на научната и иновационна система

Ефективността на инвестициите в тази сфера зависи от пълноценността на взаимодействието между различните участници в икономическия процес на различни нива - линиите на синергия и допълване между тях, които позволяват комбиниране на техния потенциал и възможности в полза на икономиката и обществото.

Българските предприятия, предприемачи и предприемачески организации, клъстери, научните и генериращи знание звена (центровете за компетентност, центровете за върхови постижения, регионалните иновационни звена и научни организации, висши училища и др.), София тех парк, индустриалните паркове, учебните и институции от системата на училищното образование, съответните публични институции се нуждаят от надеждни връзки, доверие по между си и добре развита бизнес среда, иновационна и предприемаческа култура, които подкрепят обществената и икономическата трансформация в страната. В контекста на всичко това акцент на инвестициите ще бъдат проблемите и дефицитите, идентифицирани по отношение на изграждането на стабилни и системно функциониращи връзки и взаимодействие между предлагачата и търсещата страни в иновационната екосистема. Допълнително, Иновационната стратегия за интелигентна специализация залага отворен модел на иновационна екосистема, който позволява взаимодействие на българската екосистема с тези на другите европейски и световни икономики в една интензивна на знание дигитализирана среда. Всяка една от планираните и изпълнявани инвестиции се разглежда през призмата на участието и приноса към развитието на тази система.

Държавната агенция за изследвания и иновации, като водеща институция в изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация в координация с всички заинтересовани страни чрез набор от политики и мерки се предвижда да осигурява търсеното допълване, взаимодействие и цялост на планираните мерки в посока повишаване на тяхната ефективност и добавена стойност и синергия с европейските програми и политики.

Постигнатите резултати през двата програмни периода са отправна точка за надграждане на новите инвестиции.

Равносметката показва:

- **Иновационната стратегия за интелигентна специализация е стратегическа платформа за политиката** на взаимодействие между бизнеса и научно-изследователските структури по отделните региони, и по-нататъшното ѝ адаптиране съобразно натрупания опит и възникващите предизвикателства е от ключово значение за ефективността на всички инвестиции (европейски и национални);
- Според данните от проведените анкетни проучвания сред бенефициентите от проведената междинна оценка на ИСИС 2014-2020, целевите групи като цяло са удовлетворени от съответствието на инструментите за финансиране на стратегията с техните цели. Това твърдение е валидно както за инструментите за финансиране чрез националния бюджет, така и за оперативните програми. От изключителна важност е следващата Иновационна стратегия за интелигентна специализация да се основава отново на процеса на предприемаческото откритие, който отчита специфичната ситуация в различните региони и мобилизирана местния предприемачески потенциал и отчита мнението на всички заинтересовани страни;
- **Нужда от доразвиване и устойчиво управление на изградена и изграждаща се изследователска и иновационна инфраструктура** –ключова инвестиция като София Тех Парк показва необходимостта от: достатъчно време, за да заработи пълноценно подобно звено; устойчив ангажимент от страна на държавата по стратегическото управление и развитие на инвестицията; ясен мениджърски модел, позволяващ пълноценна натовареност на всички негови звена с програми за трансфер на технологии и комерсиализация. Предизвикателствата пред изграждащите се центрове за върхови постижения и центрове за компетентност поставиха на преден план: важността на взаимодействието между наука и бизнес; ефективността на модела на управление на тези структури; процесите на развитие на върхови научни изследвания, привличане на кадри; трансфер на технологии и комерсиализация, въпросите свързани с интелектуалните права, необходимостта от ясна визия за осигуряване на дългосрочна устойчивост на инвестициите;
- **Сътрудничество между бизнеса, научните среди и висшите училища** - резултатите от междинна оценка на ОПИК 2014-2020 г. и междинната оценка на ИСИС показват, че най-голям дял от бизнесите създават процесни иновации самостоятелно или в партньорство с други предприятия. Тези констатации показват нужда от интензифициране на взаимодействието с научните звена и подкрепа за съвместни дейности с цел повишаване на въздействието на научните изследвания върху обществото, приложимостта на изследванията и технологиите и иновационния капацитет на българската икономика;
- **Подкрепа за устойчиво развитие на иновационна start up система и иновационните клъстери** – подкрепените до момента иновационни стартиращи предприятия имат нужда от инвестиции в тяхната устойчивост и жизненост, за да бъдат ефективна част от иновационната екосистема, това се отнася най-вече за стартиращите предприятия в сектори извън ИКТ; иновационните клъстери се нуждаят от допълнителен подкрепа в трансфера на технологии, пазарна реализация на създадените продукти и услуги и насърчаване на клъстери, които са част от Стратегическите вериги на стойността на ЕС (Strategic Value chains).
- **Надграждащо развитие на иновационната активност на предприятията** - междинната оценка на ОПИК 2014-2020 показва, че предприятията не се насочват към оригинални научно-изследователски и развойни дейности, а към внедряване на нов продукт или услуга, успешно приложени в практиката чрез закупуване, инсталиране и експлоатация на ново оборудване; подкрепата с безвъзмездна финансова помощ е необходимо да се насочи към рисковата част от инвестициите в тази сфера с фокус върху създаването на нови продукти и услуги, трансфер на технологии и комерсиализация, укрепване на съвместната дейност с генериращите знания звена и бизнеса и осигуряване на пълноценно участие в развитието на иновационната екосистема;

- **Интернационализация** – данните показват, че интернационализацията на научните организации е с по-добри показатели от тази на предприятията - съвместната работа на предприятията с тях би се отразила благоприятно и в това отношение; нужни са и мерки за насърчаване на предприятията и научните звена за оптимално възползване от глобалната среда и пазар и по-добра синергия с европейските програми и политики чрез повишаване капацитета и възможностите за участие на българските научноизследователски организации и бизнеса в Рамковата програма за научни изследвания и иновации и други европейски програми;
- **Изключително големи регионални различия и диспропорции в иновационната активност и иновационния потенциал в отделните райони на страната** и нужда от насърчаване на иновационните процеси и модернизиране на високотехнологични лаборатории съобразно регионалните дисбаланси в посока постигане на ускорено и устойчиво развитие в полза на всички граждани на България;
- **Важност на средата за развитие на иновациите и изследванията и необходимост от мерки за целенасочено развитие на иновационната екосистема** – анализът показва, че към момента е трудно да се говори за такава – политиката и мерките в сферата на изследванията и иновациите са разпокъсани и недостатъчно координирани по между си. Усилията ще се съсредоточат за оптимизиране на процесите за оценка на качеството и мониторинга на научно-изследователските и иновационни политики и дейности, с цел разкриване на максималния им потенциал за решаване на социално значими и икономически предизвикателства и интеграция на българските организации в европейските и световни научноизследователски и иновационни мрежи и партньорства.

Отчитайки всичко това **новите инвестиции се фокусират върху:**

- продължаващи усилия за **реформиране на научната сфера** чрез въвеждане на различни форми на резултатно ориентирано финансиране, модернизиране на висшето образование чрез въвеждане на изследователски университети, насърчаване на комерсиализацията и пазарно-ориентирани специалности и работа в мрежи със споделени ресурси; въвеждане на финансиране, основано на подхода на мисиите и инвестиране в стратегически за обществото и икономиката програми; подобряване на кариерната пътека на изследователите чрез предвидимост и прозрачност на процедурите, Подобряване на управленските умения и на уменията за работа с големи данни и отворен достъп;
- **укрепване на връзката между научните организации и бизнеса** чрез модели, стимулиращи сътрудничество, които позволяват пълноценен обмен на кадри, знания, продукти и услуги, съвместни разработки, европейски публично-частни партньорства и стимулиращи частните инвестиции в НИРД, създаване и участие в национални и международни мрежи и платформи за сътрудничество; акцент върху трансфера на технологии и комерсиализация на продуктите, резултат от вътрешен за научната организацията и предприятията НИРД; сътрудничества с публичния сектор за интегриране на резултати и данни при формулиране на държавните политики (например управление на активи, околна среда и климат, енергетика, безопасност на движението по пътищата, строителство и редица други);
- **доразвиване и модернизиране на научноизследователската и иновационната инфраструктура на базата** на анализ на нуждите и стратегическо приоритизиране за; промяна в модела на функциониране, създавайки условия за достъп на МСП до услуги и апаратура за провеждане на високотехнологични и научни изследвания и изграждане на масиви от данни за повторно използване; осигуряване на условия за устойчивост на научните центрове за развитие в приоритетни области на интелигентна специализация, включително централните за върхови постижения, централните за компетентност и регионалните иновационни центрове; създаване на условия за успешно функциониране и развитие на дигиталните иновационни хъбове;
- **изграждане на капацитет и развитие на човешките ресурси за повишаване качеството, продуктивността и приложимостта на научните изследвания и иновациите** - усилията ще се насочат към създаване на условия за квалификация, задържане и развитие на специалистите, ангажирани в научната сфера, както и привличане на нови чрез фокусирани програми, кариерни стимули, участие в стартиращи компании, междусекторна мобилност за ускоряване трансфера на знание и научни резултати и оптимална натовареност на инфраструктурата;
- **стимулиране на патентната продуктивност**, включително подобряване на услугите, свързани със защитата на интелектуалната собственост;

- **ускорено интегриране и по-ефективно членство на България в Европейски и международни научни и иновационни програми, инициативи и мрежи** и по-пълно използване на възможностите, които те предлагат, включително чрез финансиране на проектни предложения, кандидатствали по Рамкова програма за научни изследвания и иновации Хоризонт Европа, с Печат за високи постижения, както и подкрепа за участието на МСП в съвместни предприятия;
- **интернационализация на българската изследователска и иновационна екосистема** посредством насърчаване привличането и назначаването на висококвалифицирани чуждестранни специалисти и водещи изследователи, включително чрез нормативни промени; улесняване на реинтеграцията на водещи специалисти от българската диаспора в света; привличане на чуждестранни изследователи в процеса по разработване на иновации, с фокус върху предприятията в етап на растеж; подкрепа за предприятия и клъстерни обединения за участие в междурегионални партньорства, мрежи и платформи за сътрудничество; **участие в европейски програми и партньорски мрежи** и подкрепа за подготовката на международни проекти; създаване и функциониране на liaison офис за наука и иновации в Брюксел; разширяване на възможностите за финансиране на чуждестранни млади учени и постдокторанти за работа в България;
- **стимулиране на прехода към кръгова и зелена икономика** с фокус върху технологичното обновление, разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, нисковъглеродни технологични решения, ориентирани към трайно намаляване на ресурсната и енергийната интензивност в промишлеността, възможности за промишлена симбиоза и въвеждане на чисти производства;
- **Осигуряване на свободен достъп до научни резултати и научни данни**, условия за съхранението и оптималното им преизползване в полза на икономиката и обществото.

Устойчив растеж на предприятията и развитие на предприемаческата екосистема и бизнес среда

Опитът и резултатите от подкрепата за предприятията, осигурена по линия на европейските фондове през предходния и настоящ програмния период водят до **следните изводи**:

- **В макроикономически аспект подкрепата е дала най-значително отражение върху частните инвестиции**, последвано от ефектите върху частното потребление, вноса и износа. На ниво отделно предприятие се отчитат ефекти по линия на разширяване на производството, увеличаване на производителността и увеличение на износа. За запазване на този положителен тренд е необходимо целенасочената подкрепа по приоритетни икономически сектори с висока добавена стойност да бъде запазена, като се акцентира върху мерки, осигуряващи устойчивост и възможности за по-нататъшно развитие;
- Въпреки констатираните позитивни ефекти от прилаганите инструменти за подпомагане на сътрудничеството и клъстерирането на предприятията все още съществува потенциал за по-добрата им експлоатация и доразвиване и повишаване на въздействието им върху икономиката на страната;
- **Интернационализацията на предприятията** продължава да бъде една от основните пречки пред развитието на МСП сектора. Това изисква допълнително насочване на усилия и ресурс, при отчитане на спецификите на отделните групи предприятия (средни, малки, микро) и отделни икономически сектори в сътрудничество с техните представителни организации;
- За адресиране на **ниската предприемаческа активност и слабо развита предприемаческа екосистема** е необходимо продължаване на подкрепата за създаването на нови предприятия в областта на високотехнологичните и средно високотехнологичните производства, както и в интензивните на знания услуги;
- **Подобряване на достъпа до финансиране** - за периода 2011 - 2020 г. се наблюдава цялостно подобрене на достъпа до финансиране във всички български региони на ниво NUTS 2. Линията следва да продължи в съответствие с актуалните дефицити и трудности пред предприятията;
- **МСП остават особено чувствителни към въздействията на бизнес средата** – голяма част от тях не са информирани или трудно отсяват съществена информация, която би им дала възможност да развият и разширят своя бизнес; не оценяват стойността на данните, които създават, трудно намират решения за преход към устойчиви бизнес практики и поради това не могат да се възползват от възможностите на дигиталната икономика и трудно адаптират

своя бизнес към промени по веригата на стойност. Всичко това предполага, че не е достатъчно единствено да се предостави информация, а да се подпомогне развитието на предприемаческата екосистема и да се подобрят елементи на бизнес средата, които представляват бариери за разрастването на МСП;

- През последните години с промените, настъпили на пазара на труда като **водещ проблем МСП отчитат и липсата на умения и достъп до специализирани кадри;**
- **Прилагането на регионален подход** (бонифициране на предприятия в изоставачи райони) при предоставянето на подкрепата през настоящия период показва, че стъпката е правилна, но недостатъчна. За постигане на по-голяма ефективност на инвестициите и балансиране на разликите в икономическото развитие на районите са необходими допълнителни стимули не само на ниво отделно предприятие, но и подобряване на цялостната бизнес среда на местно и регионално ниво, в т.ч. и осигуряване на висококвалифициран човешки ресурс;
- **Повишаването на ефективността от инвестициите изискват по-целенасочени усилия и по отношение на комбинирането, синхронизирането и допълняемостта** между отделните инструменти както между, така и в оперативните програми;
- Предвид ограничените налични финансови ресурси и огромните нужди на предприятията, както и за повишаване на ефективността на планираните мерки, **безвъзмездната подкрепа със средства от ЕС следва да бъде допълвана с използване на финансови инструменти.**

Отчитайки всичко това **новите инвестиции ще бъдат насочени към:**

- **създаване на подходяща среда за развитие на предприятията** - стимули за внедряване на технологични продукти и услуги с висока добавена стойност и принос към икономическия растеж;
- **прилагане на tailor-made подходи при адресиране на нуждите на предприятията** в зависимост от етапите на жизнения цикъл със стремеж към насърчаване на компаниите в scale up фаза на жизнения им цикъл;
- **създаване и развитие на различни форми на сътрудничество, обмен на информация и консултации в услуга на МСП:** подкрепа за създаване и развитие на национални мрежи за провеждане на политиката за МСП, които в частност ще подпомогнат и участието в европейските EEN, SME Envoy network, DIH, EU Start-up Nations Standard и др. Конкретни форми на такъв тип подкрепа могат да са насочени към услуги, предоставяни от експортни и дигитални хъбове, алтернативни форми на подкрепа за придобиване на специфични знания и умения създаване на модул за измерване нивото на дигитализация на предприятията, който да специфицира най-подходящите ИКТ технологии съобразно конкретните нужди и потенциал;
- **предприемачество** - насърчаване на предприемаческия дух и създаване на нови предприятия в приоритетни сектори; създаване и развитие на елементи от предприемаческата екосистема (бизнес инкубатори, споделени, пространства, технологични паркове и други); подкрепа за различните подгрупи предприемачество – новостартиращи в приоритетни сектори, семейни предприятия, творчески индустрии, бързорастящи предприятия и други;
- **развитие на клъстери**, подпомагащи регионалната икономика, растежа на предприятията и насърчаване на интелигентната специализация;
- **интернационализация на предприятията** чрез подпомагане интеграцията на българските МСП във водещи технологични европейски партньорства; технологична трансформация и дигитализация на търговията.

Териториален аспект на приоритетите

Анализът на опита и постигнатото до момента с инвестициите от европейските фондове показва ясна нужда от стимулиране на регионалното индустриално развитие чрез по-мощни инициативи, около които да бъде развит териториалния потенциал.

Регионалните инвестиции са насочени към:

- **създаване на условия за развитието на регионалните иновационни екосистеми**, подпомагане на отворените иновации и насърчаване на експериментирането и предприемачеството в районите на страната; насърчаване на иновационните процеси съобразно регионалните дисбаланси, за постигане на устойчиво и балансирано развитие; подпомагане на партньорството между МСП и висшите училища за изграждане на

технологично предимство на фирмите за растеж в регионите; създаване на условия за успешно функциониране на дигиталните иновационни хъбове; продължаващо модернизиране на високотехнологични лаборатории в университетите за допълване и свързване на научноизследователската и иновационна инфраструктура;

- **създаване на условия за ускорено изграждане на модерна индустриална инфраструктура** в цялата страна с оглед преодоляване на идентифицираните териториални дисбаланси в инвестиционната активност чрез изграждане и развитие на съществуващите индустриални паркове като предпоставка за привличане на инвеститори в сектори с висока добавена стойност, привличане на стартиращи компании и/или за разширение на малки и средни предприятия.

Инвестициите в индустриалните паркове са планирани като ключов елемент при планиране и използване на европейски средства на регионално ниво. Те се разглеждат, като част от националната индустриална и иновационна екосистема и като такива тяхното планиране и изграждане е обвързано с управлението и развитието на изградената и изграждаща се национална научна и иновационна инфраструктура. Целта е балансиране на регионите и регионалните екосистеми по веригата “местни предприятия – местни научноизследователски организации – местни власти” както вътре в региона, така и извън него, с оглед разгръщане на иновационния потенциал за развитие на местните икономики и привличане на инвестиции. Управлението на тези процеси се предвижда да се осъществява от Държавна агенция за изследвания и иновации в координация и сътрудничество с останалите институции и звена, имащи отношение към индустриалната и иновационна политика в страната.

- **насърчаване на предприемаческата активност** и развитие на стабилна екосистема за стартиращи предприятия със специфичен регионален фокус; развитие на предприемаческа култура и умения.

За осигуряване на по-голяма ефективност на намесата на публичния ресурс в тези сфери и за определяне на подходящия инструментариум ще бъдат прилагани нови модели на баланс между безвъзмездното финансиране и финансовите инструменти въз основата на ясни критерии и на натрупания богат опит от предходните два програмни периода.

Ще бъде продължена и допълнително прецизирана установената практика за координация на използваните механизми на подкрепа с финансови инструменти от различни източници и избягване на припокриването между тях. Търсенето на допълняемост и синергия на секторно и регионално ниво ще осигури ефективност на инвестираните чрез финансови инструменти средства.

Ще се търси гъвкав подход спрямо рамките на нормативните документи, за да се осигури инструментариум за отразяване на актуалните икономически процеси, както в началото на новия програмен период, така и в неговата зрялост. Такъв подход ще осигури възможност за използване на финансови инструменти в сектори и форми и извън класически прилаганите до момента – например в R&I, както и за по-разнообразни квази-дългови инвестиции, подкрепящи предприятия изложени на силно негативни икономически влияния.

Повишаване на темповете на дигитализация на предприятията и дигитализация на публичните услуги в полза на гражданите и бизнеса

Дигитализация на предприятията

Инвестициите са насочени към въвеждането на цифрови решения и програми, вкл. системи за електронно разплащане сред МСП, подобряване на бизнес средата в областта на дигитализацията, насърчаване развитието и използването на изкуствен интелект (ИИ) в предприятията; подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи; изграждане на човешки, научен, организационен и институционален капацитет за развитие на Индустрия 4.0 в България.

Дигитализация на публичните услуги в полза на гражданите и бизнеса

В периода 2016 – 2020 г. радикално е променен моделът на провеждане на политиката в областта на електронното управление от децентрализиран към централизиран, с оглед постигане на висока степен на ефективност, координация и контрол. Одобрена е единна архитектура на е-управление и е постигнато значително развитие на регулаторната рамка, като необходимо условие за прехода към цифрова администрация, ориентирана към потребителите. Архитектурата задава насоката за промяната на работните процеси в администрацията, свързани с е-управлението и гарантира

устойчивост и последователност на модела. С оглед превръщането на данните в основен капитал на обществото са необходими целенасочени усилия за осигуряването на достоверни, налични, достъпни, сигурни и оперативно съвместими данни, както и преход към свързани данни.

За извличане на максимални ползи за обществото и бизнеса от цифровата трансформация на публичния сектор са необходими целенасочени инвестиции за осигуряване на надеждна, функционална и достъпна споделена инфраструктура, както и осигуряване на ефективност и ефикасност на използваните информационни ресурси и процеси чрез централизираните и хоризонтални решения за е-управление, което ще допринесе за по-лесен преход към икономика, основана на данни, създаване на добавена стойност и изграждане на приобщаващо цифрово информационно общество:

- Превръщане на данните в ключов капитал на обществото чрез:
  - Повишаване на оперативната съвместимост и качеството на данните в публичния сектор, чрез поетапно разработване на модели на данни и модели на свързани данни, които са от ключово значение за развитието на обществото в цифрова среда;
  - Трансформация на моделите, разширяване на каналите и осигуряване на необходимите централизираните технологични решения за обезпечаване на взаимодействието между администрациите и обществото в дигитална среда;
  - Развитие на технологични средства за сигурно съхранение и обработка на персонални и публични данни и предоставянето им за ползване от гражданите, бизнеса и администрацията;
  - Разширяване на функционалните възможности и осъвременяване на технологичните средства на хоризонталните и централизираните системи на електронното управление, вкл. внедряване на съвременни инструменти за последващо агрегиране на данни, анализиране на големи информационни масиви и оптимизация на процеси (Машинно обучение, Изкуствен Интелект, Интернет на нещата);
  - Изграждане на централизирана инфраструктура и технологични инструменти за деперсонализиране на чувствителни данни и създаване на условия за преизползването им от гражданите и бизнеса;
  - внедряване на проактивни услуги и ключови услуги от типа „епизоди от живота/бизнеса“ и развитие на трансграничните услуги, в съответствие с изискванията на европейското законодателство и инициативите на ниво ЕС;
  - развитие на системите на е-управление по области на политики (е-здравеопазване; е-осигуряване; е-финанси; е-архивиране и др.);
- Реализиране на мерки за мрежова и информационна сигурност като част от националната система за киберсигурност;
- Развитие на Държавния Хибриден Частен Облак (ДХЧО) и предоставяне на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS);
- Провеждане на широкомащабни информационни и образователни кампании за насърчаване на културата за споделяне на данни и повишаване ползването на електронните публични услуги.

В качествено отношение, **амбициите** към края на програмния период са за:

- подобрен научноизследователски и иновационен капацитет и продуктивност за развитие и интегриране на високи технологии в индустрията, в подкрепа на МСП, създаване на нови продукти, пазари и развитие на регионите;
- подобрена научноизследователска и иновационна екосистема, част от паневропейската научноизследователска и иновационна мрежа с висококачествени човешки ресурси, услуги и продукти; увеличен мащаб на екосистемата от стартиращи иновативни предприятия;
- модернизираните академичните структури, реструктурирани по направления с растящ потенциал, национална и международна свързаност и потенциал за генериране на нови знания и технологии, както и способност за качествено възпроизводство на човешкия потенциал;
- намалени регионални дисбаланси чрез използване на пълния потенциал на регионите и по-добра свързаност и използване на ресурсите на висшите училища, научните организации и бизнеса;
- подобрена международна видимост, конкурентоспособност и ефективност на научноизследователската и иновационна система, включително на МСП;

- развити и обучени висококвалифицирани специалисти с интердисциплинарни и дигитални умения, предприемачество, проектна компетентност;
- увеличаване на интернационализацията / експортния потенциал на предприятията;
- нараснал дял на стартиращи предприятия, преминаващи през фазата на растеж, които създават висока добавена стойност за икономиката и за българския износ;
- нараснал дял на МСП, достигнали и подпомогнати в scale up фаза;
- проактивна, адаптивна и открита цифрова държавна администрация;
- сигурни, леснодостъпни, персонализирани и мобилни по подразбиране е-услуги, в услуга на гражданите и бизнеса;
- напълно функционираща, свободно достъпна информационна система за научни резултати, данни и услуги, постигнати с публично финансиране.
- достоверни, налични, достъпни, сигурни и оперативно съвместими публични данни и свързани данни, като източник на растеж и иновации в обществото;
- напълно интегрирана национална система за киберсигурност със способности за адаптиране към динамиката на глобалните киберзаплахи и за реакция при мащабни атаки срещу българските информационни ресурси.

В количествено отношение, **амбициите** към края на програмния период са за:

- повишаване на иновационното представяне на страната, достигайки ниво над 65% спрямо средното за ЕС, като се премине от „скромнен“ към „умерен“ иноватор;
- нарастване на дела на иновативните предприятия от общия брой предприятия от 27.2 (2016) на 32 (2026);
- нарастване на дела на високотехнологичния износ от общия износ (% нормализиран индекс) от 0.27 на 0.45;
- нарастване на дела на МСП с пазарни и организационни иновации от 18% на 25%;
- нарастване на международните научни публикации в съавторство с учени от чужбина (нормализиран индекс) от 0.1 на 0.35;
- увеличаване на заявките за патенти към Европейско патентно ведомство на 1 милион население от 4.13 на 10;
- увеличаване на броя изследователи на 1 милион население от 1 827 на 2 500;
- достигане средното ниво в ЕС на Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) от 36.2 към момента;
- достигане ниво от 50 на измерение „Внедряване на цифрови технологии“ на DESI от 18 към момента;
- достигане ниво от 70 на измерение „Цифрови обществени услуги“ на DESI от 51.5 към момента;
- достигане ниво от 75 на Индикатора за добро управление на Световна банка от 59.84 (2017);
- достигане средното ниво в ЕС на Стълб „Индекс за онлайн услуги“ (OSI) на Индекса за развитие на електронното управление на ООН (EGDI) от 0.7639 към момента.

С инвестициите по ЕФРР ще бъде осигурена **допълняемост на реализираните политики с национални средства** и средствата от други фондове на ЕС, както следва:

- изграждане и поддържане на научноизследователската инфраструктура съгласно Националната пътна карта за научна инфраструктура;
- изпълнение на стратегически съвместни научноизследователски програми за създаване на условия за свързаност на ресурсите, натрупване на критична маса и създаване на добавена стойност за икономиката и обществото;
- развиване на Българския облак за отворена наука и националния портал, надграждане на националното хранилище за отворена наука, изграждането на институционални хранилища във всички региони и свързването им с Европейския облак за отворена наука;
- национални програми по подобие „Петър Берон“, НИЕ и „Вихрен“ за развитие на висококачествен човешки потенциал чрез привличане на водещи изследователи от чужбина и у нас да основат и развият лаборатории и екипи на най-високо научно и технологично ниво;
- проекти по Рамковата програма за научни изследвания и иновации на ЕС, Европейският иновационен съвет и програма „Разширяване“;

- проекти на Националния иновационен фонд, Фонд Научни изследвания и Програма ТехноСтарт за стартиращи предприятия;
- рециклирани средства от прилагането на финансовите инструменти в програмни периоди 2007-2013 и 2014-2020;
- (Национален гаранционен фонд и Българска банка за развитие);
- мерки от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за споделяне на знания, иновации и дигитализация в земеделския сектор и селските райони и стимулиране на тяхното внедряване в практиката;
- създаване, развиване, модернизиране и поддръжка на информационни системи в областта на предотвратяването и противодействието на тероризма и радикализацията, тежката и организираната престъпност, киберпрестъпността, управлението на границите и общата визова политика, включително оперативната съвместимост на тези информационни системи и тяхната комуникационна инфраструктура;
- национални политики, произтичащи от Нова индустриална стратегия за Европа, Стратегия относно малките и средни предприятия (МСП) за устойчива и цифрова Европа.

Цел на политиката 2: По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска

Интервенциите по тази цел на политиката ще допринесат за устойчиво управление и използване на природните ресурси, позволяващо задоволяване на нуждите на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост.

В областта на политиките по околна среда основно място заема **интегрираното управление на водите**, насочено към опазване и подобряване състоянието на водите и постигане и поддържане на добро количествено, химично и екологично състояние на водните тела в България и на околната среда в морските води. През 2007-2013 и 2014-2020 фокусът е върху ВиК инфраструктура с цел постигане съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО и върху изграждане /разширяване на мрежите за мониторинг на водни тела. Към 2020 г. в България има 329 агломерации: 99 – над 10 000 е.ж. и 230 – с между 2 и 10 000 е.ж., от които е постигнато съответствие в 13 агломерации над 10 000 е.ж. и 37 с от 2 до 10 000 е.ж. През 2014-2020 се инвестира за постигане на съответствие в още 47 над 10 000 е.ж. Мерките в сферата на управлението на речните басейни се базират на Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ). Съгласно докладите по ПУРБ и препоръки на ЕК мрежите за мониторинг следва да се надградят с цел подобряване капацитета за наблюдение и намаляване зависимостта от експертни становища за оценка на екологичното състояние на водните обекти. За надграждане на постигнатите резултати инвестициите през 2021-2027 ще са насочени основно към:

- Подобряване на водоснабдяването и пречистването на отпадъчните води от населени места – изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура за осигуряване съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО с фокус върху агломерациите с над 10 000 е.ж., а след постигането му – в агломерации с между 2 000 и 10 000 е.ж. Приоритет ще са агломерации в новоконсолидирани територии, като инвестициите ще се извършват в съответствие с разработените Регионални пред-инвестиционни проучвания;
- Опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, вкл. установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водоземане;
- Надграждане на мрежите за мониторинг на водите за подобряване на управлението на водите с цел осигуряване на достоверна информация при оценките, подобряване и устойчиво използване на водната околна среда в страната;
- Други мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите.

Устойчивото използване и управление на ресурсите е условие за **трансформирането на икономиката от линейна в кръгова**, което ще доведе и до намаляване на ресурсната и енергийна интензивност. Ще бъдат подкрепени мерки за „затваряне на кръга“ на жизнения цикъл на продуктите – от производството и потреблението до управлението на отпадъците.

Мерките в областта на кръговата икономика и ресурсната ефективност ще бъдат насочени към:

- Предотвратяване образуването на отпадъци:

- подкрепя за предприятията за въвеждане на нисковъглеродни, ресурсно и енергоефективни технологии, в т.ч. безотпадни технологии, редуциране на количествата отпадъци, генерирани в процеса на производство, развитие на индустриална симбиоза, използването на алтернативни суровини, рециклирани материали като суровини и др.;
- битови отпадъци – мерки по отношение образуването на отпадъци и такива, свързани с фазата на потребление и употреба;
- Насърчаване на ефективното използване на ресурсите по време на целия им жизнен цикъл, включително поправка и повторна употреба;
- Подобряване на степента на рециклиране, вкл. чрез осигуряване на задължително разделно събиране на рециклируемите фракции;
- Разработване и популяризиране на продукти и материали, по-устойчиви и подходящи за дълготрайно използване и по-лесни за рециклиране, както и модернизация на производството във връзка с новите изисквания към продуктите;
- Инвестиции в развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци;
- Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика и ресурсната ефективност.

През 2007-2013 г. се подкрепя изграждането на 19 интегрирани системи за управление на отпадъците, а през 2014-2020 г. продължава подкрепата за постигане целите към 2020 г. на ниво регион за управление на отпадъци (инвестиции в още 17 региона). За част от регионалните системи се изисква надграждане на съществуващата инфраструктура за постигане на целите към 2030 г.

Ще продължат и усилията за намаляване на енергийната интензивност на икономиката чрез изпълнението на мерки, насочени към подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване нарастването на дела на енергията от възобновяеми източници. Интервенциите ще бъдат съобразени и ще допринасят за изпълнението на стратегическите цели и приоритети съгласно Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на България за 2021-2030. Основните интервенции за предприятията ще бъдат насочени към:

- мерки за енергийна ефективност в предприятията въз основа на препоръки от енергиен одит (обследване за енергийна ефективност);
- въвеждане и сертифициране на системи за енергиен мениджмънт и за мониторинг и контрол на енергопотреблението;
- стимулиране на предприятията да използват електрическа, топлинна и охлаждаща енергия, произведена от възобновяеми източници за собствено потребление (като допълващи към дейностите за подобряване на енергийната ефективност в предприятията);
- осигуряване на интегриран подход за фокусирано и координирано прилагане на мерки за енергийна ефективност във всички икономически сектори.

Мерките се допълват от интервенции в рамките на ЦП 5 по отношение на енергийната ефективност на сградния фонд, по специално на публични и жилищни сгради.

По отношение на **замърсяването на въздуха** фокусът ще е върху замърсяването с фини прахови частици като ще се адресира с мерки, насочени към двата основни източника на замърсяване - битовото отопление и транспорта. През 2014-2020 пилотният характер на мерките и ограниченият финансов ресурс наложиха интервенции в ограничен брой общини, свързани с подмяната на отоплителни уреди на твърдо гориво и подмяна на подвижен състав на обществения транспорт с екологосъобразни превозни средства. С цел постигане на съответствие с нормите за ФПЧ съгласно изискванията на Директива 2008/50/ЕО след 2021 г. ще продължи адресирането на нуждите, касаещи намаляване количествата на замърсители и целящо справяне с основните източници на замърсяване. Основни области на интервенция ще бъдат:

- Подмяна на индивидуални отоплителни устройства на твърдо гориво с алтернативни източници на отопление. Фокусът ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха, в които ще се работи за въвеждане на „Зони с ниски емисии“ за битово отопление;
- Насърчаване на електромобилността чрез изграждане на зарядни станции за електромобили;

- Насърчаване подмяната на остарелия автомобилен парк на физическите лица с екологосъобразни МПС.

Мерките по отношение намаляване нивата на замърсяване на въздуха ще бъдат надграждащи и ще допълват интервенциите в рамките на проект LIFE17 IPE/BG/000012 – LIFE IP CLEAN AIR „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух“. Постигнатите резултати по този проект и по процедурата по ОПОС 2014-2020 г., подкрепяща подмяната на отоплителни устройства на твърдо гориво, са стимул за жителите в общините с нарушено качество на атмосферния въздух за преминаване към алтернативни източници на отопление. Натрупаният опит и „научените уроци“ ще бъдат използвани за по-ефективно планиране и последваща реализация на мерките през 2021-2027 г., както и за оптимизиране на сроковете за същинското изпълнение.

Принос към тази политика ще имат и осъществяваните на базата на интегрирани териториални стратегии за развитие в рамките на интегрирания териториален подход по ЦП 5 мерки за насърчаване на мултимодална устойчива градска мобилност и развитие на градската среда. В рамките на ЦП 2 ще продължи финансирането на разширяването на мрежата на метрото в столицата, като ще се търси най-подходящото съчетание от форми на подкрепа за проекта.

Акцент на интервенциите ще остане и управлението на **риска от бедствия**. През 2014-2020 г. финансовият ресурс е насочен изцяло към риска от наводнения и свлачища. Подкрепят се мерки от Плановите за управление на риска от наводнения, а инвестициите по отношение на свлачища са ограничени единствено до най-неотложни такива. Планира се през 2021-2027 да се надгради постигнатото, като продължи изпълнението на мерки за превенция, защита и реагиране при наводнения, в т.ч. изграждане на зелена инфраструктура в комбинация със сива такава, където е приложимо. Ще продължат действията в посока изпълнение на инфраструктурни мерки, допринасящи за управление на рисковете от процеси, свързани с движение на земни маси (свлачищни, срутищни, ерозионни, абразионни). Планира се подкрепа за мерки, свързани с адресиране на рисковете от засушавания, горски пожари и земетресения. Мерките ще бъдат ориентирани към идентифицираните ключови рискове (оценени в съответствие с чл. 6, ал. 1 от Решение № 1313/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно механизъм за гражданска защита на Съюза). Основни области на интервенции ще бъдат:

- Подобряване превенцията на риска от екстремни явления чрез предварително прогнозиране, моделиране и предупреждение с основен акцент преминаване от реакция в превенция, включително информираност и подготвеност на населението за реакция при риск от бедствие;
- Подобряване управлението на риска от наводнения (съответно засушавания), горски пожари, процеси, свързани с движение на земни маси, земетресения. Мерките целят вкл. и намаляване на неблагоприятните последици от тези бедствия с природен характер;
- Намаляване на риска от наводнения чрез насърчаване прилагането на зелени мерки, насочени към превенция и защита от наводнение;
- Въвеждане на съвременни методи и технологии за подпомагане управлението на риска за обучение, превенция, мониторинг, ранно предупреждение, евакуация на населението и други.

Ще продължат мерките за опазване, поддържане и възстановяване на екосистемите и присъщото им **биологичното разнообразие**. През периода 2014-2020 г. средствата по ЕСИФ в сектора са насочени изцяло към мрежата Натура 2000. Предвид генерираната забава при въвеждане на управленския подход, усилията за осигуряване на ефективно управление на защитените зони е необходимо да продължат и през 2021-2027. Основни области на интервенции ще бъдат:

- Изпълнение на консервационни / възстановителни мерки за подобряване / поддържане на природозащитно състояние на видове и типове природни местообитания, насочени към мрежата Натура 2000, включително намаляване на заплахите от транспорта за видовете и местообитанията;
- Дейности, насочени към адаптиране на районите към промените в климата, както и такива за смекчаване на ефектите от климатичните промени с цел опазване на екосистемите, включително изграждане / подобряване на качеството на екологосъобразна инфраструктура, свързана с Натура 2000;
- Обезпечаване на ефективното и ефикасно управление на мрежата „Натура 2000“ и изграждане на капацитет на заинтересованите страни за ефективно участие в този процес, разработване

на Планове за управление на защитени зони и подобряване знанията за Натура 2000 и подкрепата на общността;

- Мерки за опазване / възстановяване на биологичното разнообразие, дефинирани в национални стратегически, планови и програмни документи, с фокус върху подобряване на екосистемите и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000.

Интервенциите по линия на **ЕФМДРА** трябва да допринасят за постигането на целите, заложените в Общата политика по рибарство, като изпълнението им ще бъде насочено в няколко направления:

- Насърчаване на устойчивото рибарство и опазването на водните биологични ресурси чрез:
  - укрепване на икономически, социално и екологично устойчиви риболовни дейности;
  - повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на CO₂;
  - насърчаване на адаптирането на риболовния капацитет към възможностите за риболов и допринасяне за постигането на справедлив жизнен стандарт в случай на дадено временно преустановяване на риболовните дейности;
  - насърчаване на ефективен контрол в областта на рибарството и на надеждни данни за вземането на решения, основани на знанието;
  - насърчаване на условия на равнопоставеност за продуктите от риболов и аквакултури;
  - допринасяне за опазването и възстановяването на водните екосистеми.
- Насърчаване на устойчивите дейности, свързани с аквакултурите, и на преработването и предлагането на пазара на продукти от риболов и аквакултури чрез:
  - Насърчаване на устойчиви и икономически жизнеспособни дейности, свързани с аквакултурите, в съответствие с член 34, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1380/2013;
  - Развитие на конкурентни, прозрачни и стабилни пазари за продукти от риболов и аквакултури, както и преработването на тези продукти, в съответствие с член 35 от Регламент (ЕС) № 1380/2013 и Регламент (ЕС) № 1379/2013;
- Укрепване управлението на Черно море и създаване на предпоставки за безопасността, сигурността и чистотата. Подпомагането ще бъде насочено към устойчивото стопанисване на морето чрез насърчаване на знанията за морската среда, морското наблюдение и сътрудничеството;
- Постигане на целите на ОПОР чрез подхода Водено от общностите местно развитие.

Очаква се интервенциите да допринесат за постигане на следните **резултати**:

- намаляване дела на населението, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ10 и ФПЧ2.5 над допустимите норми, с поне 50% спрямо 2017 г.¹;
- нарастване на дела на населението, свързано с поне вторично пречистване на отпадъчни води, до 78%;
- повишаване с 15% на съответствието с изискванията на директивата за пречистване на градските отпадъчни води;
- принос за увеличаване към 2035 г. на дела на подготовката за повторна употреба и рециклирането на битови отпадъци най-малко до 60% (приложимо за България въз основа на чл. 11, параграф 5, буква в) от Директива (ЕС) 2018/851);
- принос към прехода към кръгова и зелена икономика; увеличаване дела на предприятията с въведени нисковъглеродни, енерго и ресурсно ефективни технологии;
- принос към рециклирането на най-малко 70% от теглото на всички отпадъци от опаковки;
- осигуряване на ефективно и ефикасно управление на Мрежата Натура 2000 – разработени 16 териториални плана за управление на защитени зони;
- брой оценки, показващи запазено/подобро състояние на видовете и типовете природни местообитания, предмет на опазване в мрежата Натура 2000²;
- намаляване дела на населението, живеещо в риск от бедствия (наводнения, пожари, процеси, свързани с движение на земни маси, земетресения), с поне 35%;

¹ Индикаторът ще бъде допълнително прецизиран по отношение на базисната година.

² Индикаторът може да бъде остойностен след представяне на работен проект на НПРД, което се очаква през лятото на 2020 г.

- принос към целите за енергийни спестявания към 2030 г. 761.06 ktоe и междинна цел за 2027 г. 532.74 ktоe (съгласно ИНПЕК);
- принос към целта делът на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия да достигне 25% (2030 г.) и 23 % за 2027 г. (съгласно ИНПЕК);
- Икономически устойчиво рибарство базирано на синя икономика;
- Устойчиво управление на рибните запаси;
- Устойчиви и икономически жизнеспособни аквакултури.

Принос към политиките за адаптация към изменение на климата ще имат и интервенциите по цел на политиката 3 в областта на транспортната свързаност, насочени към увеличаване дела на железопътния транспорт, модернизация на пътната инфраструктура за осигуряване оптимални скорости на движение при оптимален режим на движение на автомобилните двигатели, внедряване на иновации при използваните материали и технологии за строителството, най-вече на пътища, развитие и увеличаване на дела на екологосъобразните видове транспорт, насърчаване на оптималния баланс в използването потенциала на различните видове транспорт, чрез прехвърляне на превози към по-екологичните видове (железопътен, воден), изграждане и подобряване качеството на зелена инфраструктура и зелени проходи.

Инвестициите по ЕФРР и КФ **ще се допълват с интервенциите**, финансирани с национални средства или други фондове на ЕС за:

- подобряване на събирането на информацията за дифузните източници на замърсяване, вкл. географски обвързана, с цел ефективно планиране на мерки при източника на замърсяване, както и по-коректно прилагане на принципа „замърсителя плаща“ към различните източници на замърсяване от селско стопанство;
- водоизточници за питейни води от подземни води;
- мерки за намаляване на замърсяването върху води от пестициди и други химикали, използвани в селското стопанство;
- насърчаване повторното използване на вода за напояване и подобряване на ресурсната ефективност;
- предвиждане на мерки за промяна на отглежданите култури с по-сухолюбиви в райони с недостиг на вода и риск от засушаване, въвеждане на водоспестяващи техники за напояване, намаляване на загубите на вода от пренос на вода за напояване чрез изградените ХМС и други;
- специфични мерки за подобряване на състоянието на водите, насочени към възстановяване на естественото състояние на речното легло и подобряване на надлъжната свързаност на речното течение и свързаните с води екосистеми в повърхностните водни тела, при които е установено по-ниско от добро екологично състояние, поради нарушаване на хидроморфологичните условия;
- намаляване / прекратяване заустването на замърсяващи вещества от настоящи и минали промишлени и минни дейности, новопоявили се замърсяващи вещества, фармацевтични вещества, включително извършване на проучвания за попълване на празнини в данните относно замърсяването както от производствените отпадъчни води, така и от канализационните системи на населените места;
- мерки от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура в селските райони като приоритетно ще бъдат изпълнени мероприятия за подобряване на водоснабдяването, включително проучвания за нови водоизточници, изграждане на съоръжения за акумулиране на води;
- мерки от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за прилагане на правила за добра земеделска практика в селското стопанство с цел намаляване на емисиите на амоняк, азотни оксиди и неметанови летливи органични съединения;
- мерки от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони за внедряване на инструменти за управление на риска в земеделието с цел защита на доходите за земеделските производители при настъпване на неблагоприятни климатични събития, болести и природни бедствия;
- подкрепа на мерки, насочени към защитата на хората, обществените пространства и критичната инфраструктура от свързани със сигурността инциденти, както и ефективното

управление на свързаните със сигурността рискове и кризи по линия на фонд „Вътрешна сигурност“ 2021-2027.

Цел на политиката 3: По-добре свързана Европа чрез подобряване на мобилността и регионалната свързаност на ИКТ

Инвестициите по тази цел на политиката ще са насочени към осигуряване на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността на икономиката чрез подобряване на транспортната и цифрова свързаност.

Цифровата свързаност е съществен елемент на дигитализацията като хоризонтален приоритет, допринасящ не само за конкурентоспособността на предприятията и висшите училища, но и за подпомагане на социалното приобщаване и за развитието и използването на услугите на електронното управление. В тази връзка фокусът на интервенциите ще е върху доизграждане на устойчива и интегрирана ИКТ инфраструктура с капацитет да съхранява надеждно всички данни и да ги обработва и доставя без закъснения до всички администрации и потребители. Широколюбовният достъп до Интернет е крайъгълен камък на цифровата инфраструктура. Единната електронно съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация разполага с оптична инфраструктура до преобладаващата част от администрациите на централно и областно ниво и общинските центрове. Скоростите на свързаност, обаче, в по-голямата си част са далеч под необходимите за обмен на големи данни. Необходими са интервенции за разширение и повишаване капацитета на ЕЕСМ, включително за обхващане на оставащите общински центрове, с което ще се осигури подобряване качеството на средата за пренос на данни, както и цифрова свързаност и висока защита на публичните институции.

Друго основно направление на интервенциите по тази цел на политиката е подобряване на транспортната свързаност и достъпност и осигуряване на адекватна транспортна (железопътна и пътна) инфраструктура като ключов елемент от бизнес средата. Посредством предвидените инвестиции ще се допринесе за постигане на напълно интегрирана и конкурентоспособна устойчиво развита транспортна система, отговаряща на икономическите, социалните и екологичните потребности, която да създава необходимите предпоставки за подобряване на мобилността на хора и стоки, което ще насърчи развитието на вътрешния пазар и конкурентоспособността, териториалното, икономическо и социално сближаване и опазването на околната среда. Интервенциите ще се осъществяват при ползване на научените уроци от миналия и настоящия програмен период за осигуряване на достатъчна зрялост на проектите, включително чрез консултантска помощ, например от JASPERS, и подготовка на алтернативни проекти, които отговарят на изискванията за финансиране от КФ и ЕФРР и допринасят за постигане на целите на националните и европейски политики в сектора.

На първо място ще се инвестира в модернизация и развитие на транспортната инфраструктура по основните видове транспорт – пътен и железопътен.

По отношение на **железопътната инфраструктура** ще продължат усилията за изграждане на интегрирана и оперативна съвместима железопътна мрежа на територията на страната като част от Трансевропейската железопътна мрежа. Експлоатационните параметри на железопътната инфраструктура ще бъдат подобрени в съответствие с търсената в страната услуга и изискванията за безопасност. За постигането на по-високо качество на железопътните услуги и нарастване на дела на превозените пътници и товари, тези мерки ще бъдат съпроводени с действия за цялостно подобряване и на техническите характеристики на подвижния състав на железопътните превозвачи. Чрез изграждането на връзки с железопътните транспортни мрежи на съседните държави ще бъде адресирана и съществуващата недостатъчна интеграция на националната железопътна мрежа в европейската железопътна система, което отваря възможности за икономическото развитие на страната, включително транс-граничното сътрудничество. Планираните направления на интервенции са BG/SR граница – София – Пловдив, с което да се завърши изцяло железопътният коридор от турската граница до сръбската граница и да бъде изградена линията София – Радомир – Гюешево – граница със Северна Македония, което да осигури свързането на мрежите на България и Северна Македония.

Усилията за подобряване на качеството на **пътната инфраструктура** в страната, както и за осигуряването на по-ефективни транспортни услуги, ще бъдат продължени. Приоритет ще бъде навременното изграждане на Трансевропейската пътна мрежа, включително доизграждането на магистрални пътища по най-важните направления на страната. В следващите години фокусът ще бъде доизграждането на автомагистралните връзки в Северна България, с оглед на повишаването на пътната безопасност в тази част на страната и осигуряването на условия за преминаването на трафика от/към Варна (АМ Хемус) и в посока север – юг по направленията Дунав мост 1 – Русе – Велико Търново – тунел под Шипка – Южна

България и Дунав мост 2 – Видин – София – Южна България. Интервенции ще бъдат насочени и към подобряване на качеството на пътищата.

Акцент на интервенциите ще продължи да бъде насърчаването на **интермодалния транспорт** и по-добрата интеграция на отделните видове транспорт като средство за подобряване на общата ефективност на системата и за ускоряване на разработването и внедряването на иновативни транспортни схеми и технологии. За тази цел ще се подготви съответна рамка, която ще интегрира организационните и инвестиционни мерки. Ще продължат усилията за подобряване на състоянието на наличната инфраструктура за комбинирани превози, която не отговаря на изискванията за извършване на модерни претоварни и превозни дейности. Мерки ще бъдат предприети и за изграждането на действащи директни оперативни/логистични връзки между железопътния, речния и морския транспорт с основните индустриални зони и по основните транзитни пътни направления, както и подобряването на техническото състояние на ж.п. линиите и съоръженията. Подготовката на интермодални терминали, обезпечени с оборудване съгласно изискванията за извършване на комбиниран транспорт, ще способства цялостното развитие на транспорта и търговията в страната. Ще продължи и модернизацията на железопътни гари по направленията, които се изграждат.

Освен за модернизиране на инфраструктурата, ще се работи за подобряване на свързаността на българската транспортна система с единното европейско транспортно пространство по отношение на **оперативната съвместимост на мрежите**. От съществено значение са инвестициите в интелигентните транспортни системи (ИТС). В железопътния транспорт се очаква да бъде постигнат напредък по отношение на оборудването с ERTMS и в участъци извън модернизирани. В голяма степен ИТС ще бъдат внедрени за обслужване на трафика по основните транзитни пътни направления (автомагистрала), ще се работи за въвеждане на цифрово предаване на информация за товарни превози, което ще допринесе за намаляване на административната тежест и подобряване на логистичните операции. Ще продължи надграждането и на системите във водния транспорт. Усилията ще бъдат фокусирани върху подобряването и развитието на услугите за потребителите - ИТС, системи за управление на трафика, покритие с wi-fi свързаност, мрежа за алтернативни горива. Внедряването на модерни информационни системи за управление и контрол на движението в градовете ще позволи намаляване на задръстванията, нивата на шум и вредното въздействие върху околната среда, при повишаване на безопасността.

Друго хоризонтално направление на инвестициите по отношение на всички видове транспорт е **пътната безопасност**. В тази връзка, при осъществяване на инвестициите по тази цел на политиката усилията ще бъдат насочени и към:

- развитие на транспортна инфраструктура, която осигурява безопасна универсална мобилност - интегрира жизнено-важни знания и умения за опазване живота и здравето на човека при взаимодействие с пътната система, не създава предпоставки за рискови ситуации, породени от трафика, толерира човешките грешки на пътя, намалява тежестта им и смекчава последиците от тях;
- пълноценно интегриране на пътната безопасност в управлението на пътната инфраструктура за ефективно ограничаване на отрицателните ефекти на транспортния сектор, в т.ч. чрез интелигентни транспортни системи;
- ефективно развитие на толерантна към човешките грешки републиканска пътна инфраструктура, осигуряваща универсална мобилност при подхода „безопасна система“.

Очаква се интервенциите да допринесат за постигане на следните **резултати**:

- достигане на 50% завършеност на основната конвенционална TEN-T жп мрежа, при 11% към момента;
- достигане на 100% завършеност на основната TEN-T пътна мрежа, при 50% към момента;
- намаляване на броя загиналите при пътно-транспортни произшествия с 25% спрямо данните за 2018 г. (8.7 на 100 000 жители) до не повече от 6.5 на 100 000 жители;
- намаляване броя на тежко ранените при пътно-транспортни произшествия с 30% спрямо данните за 2018 г. (28 на 100 000 жители) до не повече от 20 на 100 000 жители;
- 100 % високоскоростна свързаност на общинските центрове.

Инвестициите по ЕФРР и КФ **ще се допълват с интервенциите**, финансирани с национални средства или други фондове на ЕС за:

- развитие на пристанищната и летищна инфраструктура чрез публично-частно партньорство;

- доизграждане и поддържане на изградените пътна и на железопътна мрежи - досега изградените магистрали се намират основно в южната част на страната, поради което завършването на магистрала „Хемус“ има изключително значение за развитието на икономиката на Северна България и целия транспортен сектор. Постъпленията от пътни такси ще продължат да се инвестират в развитието и поддържането на пътната инфраструктура. В тази връзка приходите от въвеждането на тол такси за тежкотоварните превозни средства ще допринесе за завършване на основната Трансевропейска пътна мрежа в България;
- поддръжка във водния транспорт (драгажни дейности, укрепване на кейови стени и други);
- за подобряване на транспортната свързаност между България и Румъния се предвижда възможност по програмата за ТГС Румъния-България 2021-2027 да бъде изпълнен стратегически проект за изготвяне на пред-инвестиционно проучване за оползотворяване потенциалите на река Дунав. Предвижда се проектът да включва, от една страна, дейности за анализ на икономическия потенциал за развитие на териториите от двете страни на границата, съществуващия и прогнозен трафик, потенциала за свързаност между регионите, а от друга страна - пълно пред-проектно проучване на нуждите в областта на транспортна свързаност по видове транспорт и планиране модернизацията/рехабилитацията и разширяването на съществуващи и изграждането на нови връзки между Република България и Румъния, които могат да бъдат финансирани в рамките на програмата за трансгранично сътрудничество, оперативните програми за регионално развитие и транспорт в двете държави, и други източници;
- финансиране на проекти и мерки основно в зелен транспорт (железопътен и воден), осигуряване на оперативна съвместимост на мрежите както и за съвместно решаване с Румъния на проблемите в свободно течащият участък на Долен Дунав чрез изпълнение на инженерни мерки по Механизма за свързване на Европа.

Цел на политиката 4: По-социална Европа чрез изпълнение на европейския стълб на социалните права

Интервенциите по тази цел на политиката ще бъдат насочени към формиране и повишаване качеството на човешкия капитал, като основен фактор на производството, чрез образование, заетост и социално включване. В тясно сътрудничество със социалните партньори, ще се подпомогне реализацията на пазара на труда и активното приобщаване на уязвими групи в заетост и социално включване, чрез повишаване на възможностите им за започване на работа, подобряване на уменията, квалификация и преквалификация, насърчаване на социално-икономическата им интеграция, подобряване на достъпа им до качествени социални услуги, посреднически услуги за намиране на работа и интегрирани услуги, преодоляване на тежките материалните лишения и лошите жилищни условия. В областта на образованието ще се адресират нуждите от инвестиции с висок приоритет с цел подобряване на качеството, ефективността и приложимостта по отношение на пазара на труда на образованието и обучението и насърчаване на равния достъп до приобщаващо образование и учене през целия живот.

Основен акцент ще бъде върху повишаване на мотивацията за учене и задържане на учениците в клас и качеството на **образованието и обучението** с акцент върху придобиване на аналитични умения и развиване на креативна мисъл посредством обезпечаване на придобиването на основни умения в областта на четенето, математиката и природните науки, на цифрови умения и насърчаване на приобщаването в сферата на образованието и обучението, за да се увеличат способностите на хората за своевременна адаптация към технологичната трансформация и произтичащите промени в пазара на труда. Ще бъде преосмислена ролята на образователната система в условията на информационно общество, характеризиращо се с бърз достъп до всякаква информация. Ще бъдат насочени мерки за повишаване на привлекателността, качеството и приложимостта на програмите за професионално образование и обучение и насърчаване на участието в обучение за възрастни, включително инвестиции в модернизиране на учебната среда и лабораторно оборудване. Осъществяваната реформа в образователния сектор ще продължи при засилване на фокуса върху изграждане на умения и подкрепа за развитие на творческото мислене, за сметка на натрупване на знания, чиято ценност се променя от технологичния напредък и развитието на глобалната мрежа. За тази цел ще се подпомага и професионалното развитие на учителите и обучаващите и ще се насърчават новаторските методи на преподаване и разработване на съдържание. Ще бъдат концентрирани усилия за разширяване на обхвата на образователната система, особено в основната степен, при осигуряване на условия за равен достъп до образователна услуга и по-гъвкава проходимост между образователните етапи. Значим фокус в тази връзка ще бъде поставен върху политиките за ранно детско развитие. Ще се осъществява

ефективно междуинституционално взаимодействие за разширяване на обхвата на децата от 0 до 7 години във форми на ранно образование и грижи, насочено към всички деца с фокус към децата от уязвимите групи. За предоставянето на висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст ще се прилагат целенасочени мерки за усвояване на ключовите компетентности от ранна възраст и същевременно с това за полагане основите на формиране на ценности. Особено значими в тази връзка ще бъдат политиките за насърчаване на образователните иновации в предучилищното образование.

Специален акцент ще бъде поставен върху предотвратяване на преждевременното напускане на училище особено по отношение на уязвимите групи и регионите, характеризиращи се с намаляващи нива на записване в образователната система и все още висок дял на преждевременно напускащи училище, посредством целенасочен подход и насърчаване на гъвкави програми за втори шанс, като ще бъдат разработени мерки и механизми, специално насочени към тези групи и региони. Ще се прилагат политики за подкрепа и увеличаване на достъпа и завършването на образование и обучение на всички нива (от предучилищно до висше образование), включително мерки за премахване на социално-икономическите бариери за уязвимите групи (лица в риск от бедност и социално изключване; лица/групи с ниски доходи, лица/групи с ниска икономическа активност и т.н., със СОП) – стипендии и субсидии, както и подкрепа на иновативни действия в областта на приобщаващото образование.

Ще продължи подобряването на приобщаващото, достъпно и качествено образование и грижите в ранна детска възраст и здравословен начин на живот на децата и учениците, чрез допълнителни занимания по интереси, включително по физическо възпитание и спорт. Ще се развиват гражданските компетентности, компетентностите, свързани с устойчивото развитие, опазване на природата, здравето и грижата за човека, включително и превенция на рисковете за децата и учениците като участници в движението по пътищата, чрез оптимизирано обучение в областта на безопасността на движение по пътищата. Ще се осигури подкрепа за таланти деца и ученици, както и на такива с изяви дарби. Ще продължи подкрепата за включване в образованието на деца и ученици със специални образователни потребности, приобщаващото образование съгласно индивидуалните потребности за личностно развитие на всяко едно дете и ученик.

Слабостите по отношение на качеството на предоставяното образование ще бъдат адресирани посредством модернизиране на учебното съдържание, интензифициране на процесите на навлизане на модерните технологии в учебния процес, подобряване на материалната база в образователните институции и мерки, насочени към повишаване на квалификацията на преподавателския състав, за работа с цифрови технологии, за въвеждане на дигитални форми на преподаване по учебни предмети и интерактивни курсове и въвеждане на иновативни методи и дистанционни форми за преподаване, включително за привличане и задържане на млади кадри в сферата на образованието. Ще продължи изграждането на образователна облачна среда и създаването на ресурси и умения за използване пълния потенциал на дигиталните технологии за повишаване на интереса за учене, нивото на придобитите умения, адаптивността към околната среда и пазара на труда и приобщаване на всяко дете в учебния процес, включително чрез мониторинг на резултатите и оказване на персонализирана подкрепа. Особено силен акцент ще бъде поставен върху развитието на иновативните училища и моделът на училище, при който модерна учебна среда и технологично оборудване насърчават нови образователни програми, повишаване на уменията в STEM и повишаване резултатите от ученето и квалификацията на учителите. Ще продължат усилията за повишаване приложимостта на училищното образование за постигане на професионална и личностна реализация. За целта създадените, с подкрепа по линия на Европейския социален фонд, центрове за кариерно ориентиране, ще бъдат укрепени и ще продължат своята дейност по предоставянето на кариерно ориентиране и индивидуални подходи към всеки ученик. В тази връзка, ключово значение ще има разширяването на географския обхват на обучението в реална работна среда и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво. На всички нива на образование и обучение ще се провеждат политики за развитие на ключовите компетентности, включително чрез подкрепа и насърчаване на различни подходи и различни среди за учене, за създаване и прилагане на съвременни методи за оценяване и самооценка, за разработване и оценка на образователни ресурси.

Също така ще се оказва подкрепа за международно сътрудничество и мобилност на учащи и персонал с цел увеличаване на капацитета на организациите, предоставящи образование и обучение, от образованието и грижите в ранна детска възраст до завършване на образование, както и относно образованието за възрастни. Ще се подкрепят мерки за създаване на адекватни възможности за квалификация и преквалификация, за включване и задържане на пазара на труда, с цел постигане на съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда. Основна

насоченост на интервенциите ще бъде увеличаването на съгласуваността между потребностите на бизнеса, от една страна, и учебните планове и програми във висшето и в професионалното образование и обучение, от друга, като се стимулира по-тясното сътрудничество и комуникацията между частния и публичния сектор в рамките на учебния процес. Ще бъдат насочени мерки за подобряване на качеството и приложимостта по отношение на пазара на труда на висшето образование, включително на съвместните научноизследователски дейности и стажовете в предприятия. Значим фокус в тази връзка ще се постави върху интердисциплинарността и насърчаването на образователните иновации в областта на висшето образование.

Друг съществен акцент ще бъде върху развитието на системата на висшето образование, включително чрез свързаност на висшите училища в национални и европейски мрежи. Ще бъдат предложени мерки в посока консолидиране и оптимизиране на висшите училища и превръщането им в регионални центрове за икономически растеж и знание. Особен акцент ще се постави върху адаптиране на учебните планове и програми към предизвикателствата на изкуствения интелект, работата с големи данни и Индустрията 4.0.

Специален фокус в областта на повишаването на уменията на населението в трудоспособна възраст ще бъде поставен върху ефективното предлагане на възможности за УЦЖ, включително поддържане актуалността на приложните социални компетенции (например за безопасно движение по пътищата, когнитивни умения, дигитални умения и други). Ще се търсят ефективни механизми за въвеждане на индивидуален подход за обучение, основан на идентифициране и признаване на компетентности, придобити от предходно неформално и информално учене или професионален опит, както и осигуряване на насоки и подкрепа за завършване на цяла квалификация или надграждане на придобити професионални умения, която да позволи повторната интеграция на пазара на труда на безработни, включително продължително безработни и безработни без образование или ниска степен на образование, и икономически неактивни лица, както и неграмотни лица, включително чрез гъвкави форми на обучение.

Повишаването на уменията им и включването им в заетост ще способства повишаването на производителността на труда, като същевременно ще изиграе ролята на инструмент за социално включване на уязвимите групи. Ще продължат инвестициите в целенасочено подобряване на професионалната квалификация на работната сила и придобиването на конкретни професионални компетентности, свързани с реалното търсене на квалифицирана работна сила от работодателите. Ще бъдат предприети стъпки за предоставяне на адекватни стимули и достатъчна свобода и гъвкавост на доставчиците на обучение за адресиране на незадоволените нужди на пазара на труда, но при засилване на контрола по ефективността на проведените обучения и използваните методи, включително и чрез въвеждане на адекватна система за валидиране на получените знания, умения и компетентности от независим орган.

Предмет на интервенции на всички нива на образователната система, както и на системата на квалификация и преквалификация, ще бъде преодоляването на ниското ниво на цифрови умения на човешките ресурси в страната, което пречат широко използване на информационните и комуникационни технологии и базираните на тях услуги и постигането на цифров растеж. Ще се развоят и STEM уменията, преносимите компетенции и базовите умения. Мерките ще имат специална насоченост към младите хора, безработните, икономически неактивните и представителите на групите в неравностойно положение, като по този начин, освен целевите икономически ефекти, ще се адресира и социалното изключване. Основен инструмент в изграждането на необходимите дигитални умения в населението ще бъде разгръщането на партньорства с частния сектор и създаване на система за валидиране на уменията.

При подкрепата за провежданите реформи в областта на образованието ще бъдат взети предвид научените уроци от програмен период 2014-2020 г., като например прилагането на политики за обхващане и приобщаване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование чрез системен подход, което оказва съществено влияние върху намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. Системния подход кореспондира и с ангажиментите на МОН по изпълнение на единната държавна образователна политика за осигуряване правото на предучилищно и училищно образование; равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик и равнопоставеност и недопускане на дискриминация при провеждане на предучилищното и училищното образование, заложили като принципи, в съответствие с които се реализира образованието като национален приоритет съгласно националната нормативна рамка. Този подход е успешен и би следвало да се продължи в следващия програмен период с цел пълно обхващане на училищната мрежа, осъществяване на по-мощно регионално покритие и обхват на

участниците от целевите групи. Опитът показва също, че системната подкрепа е необходима и при изпълнение на специфични дейности, които изискват прилагането им на национално равнище. С оглед на подкрепата за реформата в образованието ще бъдат определени операции със стратегическо значение.

Ще бъдат подкрепяни мерки за подобряване на наблюдението и оценката на образованието и обучението, включително чрез изграждане на капацитет за събиране на доказателства и вземане на решения, например предприемане на мерки за проследяване на дипломираните лица. В тази връзка акцент ще има и относно мерките, насочени към повишаване на институционалния капацитет и отговорност на образователните институции от системата на предучилищното, училищното и висшето образование да провеждат автономни институционални политики за осъществяване на реформите.

В областта на образователната инфраструктура ще се подкрепят инвестиции, насочени към инфраструктура и оборудване в областта на: образованието и грижите в ранна детска възраст (детски градини и центрове за интегрирани грижи и образование), на приобщаващото образование (общезития за ученици и студенти, училищен транспорт); на професионалното образование и обучение и висшето образование (технологии за прогнозиране на уменията и за мониторинг на резултатите относно пригодността за заетост и преходите на завършващите образование, съвременен оборудване за обучение, насочено към практиката и др.); центрове за обучение, в които учители и преподаватели да повишават нивото на професионалните си компетентности.

Активните мерки на **пазара на труда**, изпълнявани съвместно със социалните партньори, ще продължат да бъдат насочени към повишаване на качеството на работната сила, като адресират основно съществуващите трудови резерви в икономиката, които са извън заетост – ниско образованите лица и тези без квалификация и специалност, продължително безработните лица, младежите, хората с увреждания, хората в пред-пенсионна възраст, както и икономически неактивните лица, вкл. маргинализирани общности като ромите. Активирането на неактивните лица за включването им на пазара на труда, в т.ч. чрез прилагане на индивидуален подход, ще повиши тяхната мотивация и ще позволи включването им в мерки за по-добра пригодност за заетост и започване на работа. Специален акцент ще бъде поставен върху реализацията на пазара на труда на младите хора, чрез подкрепа за бърз преход от училище към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез предоставяне на посреднически услуги за намиране на работа, чиракуване, стажуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение, развиване на ключови умения, пренос на знания и умения от по-възрастното към по-младото поколение работещи, субсидирана заетост и предприемачество, включително социално. По данни от Наблюдение на работната сила (НСИ), безработните млади хора на възраст 15-24 години през последното тримесечие на 2019 г. наброяват почти 19 000 лица или 11.4% от безработните в страната. По данни на Евростат през 2018 г. за България средното равнище на младежите от групата на NEETs на възраст 15-24 г. е 15% при средно за ЕС-28 - 10.5%. В стремеж за увеличаване на нивото на икономическа активност и заетостта на хората със затруднена мобилност или живеещи в селски, планински или отдалечени райони ще бъдат насърчавани иновативни практики, самостоятелна заетост, предприемачество и мобилност. В условия на ниски и намаляващи нива на демографско заместване ще продължи реализацията на интервенции за повишаване пригодността за заетост и адаптивността на по-възрастните с цел по-дългото оставане на пазара на труда, като ще се приложат също мерки за насърчаване на гъвкава организация на труда за тази възрастова група. Ще се подкрепят мерки за създаване на работни места в сектори с висока добавена стойност и преход към нисковъглеродна икономика, и за развитие на алтернативна заетост и самостоятелна заетост, като форма на подкрепа на индивидуалното и социално предприемачество. Предмет на целенасочена подкрепа ще останат инициативи и комплексни мерки за улесняване на достъпа до работа, подобряване условията на труд за по-здравословна работна среда и намаляване на трудовите злоупотреби и повишаване качеството на работните места и съчетаване на семейния и професионалния живот. С оглед постигането на справедлив преход към чиста, кръгова икономика в контекста на Европейския зелен пакт, ключова роля ще имат възможностите за обучение и алтернативна заетост на работещите в засегнатите сектори.

Ще продължи подкрепата на усилията на институциите на пазара на труда за все по-качествено обслужване на безработните, търсещите работа лица и работодателите, в т.ч. чрез укрепване на административния им капацитет, и дизайн на инструменти, информационна обезпеченост мониторинг и оценка на провежданите от тях политики, за да се гарантира повишаване на ефективността на обществените услуги в областта на заетостта, както и за своевременна и адекватна реакция към структурните промени на пазара на труда и цикличните промени в икономическото развитие. Ще се укрепят капацитетите на социалните партньори за изпълнение на политики посредством съвместни

действия, които да допринесат за по-бързо адаптиране на заетите към промените и предизвикателствата на новите работни места.

Ще се работи за повишаване на ефективността и устойчивостта на политиката в областта на **социалното включване** като способ за намаляването на социалните неравенства. Предмет на целенасочени интервенции ще бъде осигуряването на равен достъп до специализирана здравна и дългосрочна грижа и като цяло повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги, въвеждане на интегрирани подходи при предоставянето на социални услуги както и развитие на интегрирани услуги. Ще продължи подкрепата за деинституционализацията на грижата за децата и възрастните хора, в т.ч. и хората с увреждания. Ще продължат целенасочените инвестиции във връзка с финализирането на процеса по деинституционализация и осигуряването на последващ мониторинг на услугите с оглед продължаване и запазване на тяхното качество и ефективност. В резултат на целенасочената политика и непрестанните усилия на всички ангажирани страни бяха постигнати съществени резултати до момента, а именно намаляване на броя на децата в специализираните институции с 94% (от 7 587 деца през 2010 г. до 453 деца в края на м. януари 2020 г.) и намаляване на специализираните институции за деца с 86% (от 137 специализирани институции през 2010 г. до 19 в края на м. януари 2020 г - 7 Дома за деца, лишени от родителска грижа и 12 Дома за медико-социални грижи за деца). Значително нарасна броят на социалните услуги за деца и семейства. През 2010 г. функциониращите социални услуги за деца са 241, докато в края на месец януари 2020 г. в страната са разкрити и функционират 631 социални услуги в общността за деца, които са държавно делегирана дейност, с общ капацитет 14 477 места.

Подкрепата за разширяване на мрежата от услуги за ранно детско развитие ще бъде с цел превенция на социалното изключване и намаляване на бедността за деца от уязвими групи вкл. деца с увреждания и техните семейства, както и бъдещи родители. Във връзка с инвестициите в политиките, свързани с повишаване на благосъстоянието на децата и младежите, вкл. и в контекста на бъдещата Гаранция за детето, ще се търси синхрон и насоченост за подкрепа към принципите на Гаранцията, за да може всяко дете да води сигурен и достоен живот: безплатно здравеопазване, безплатно образование и детска грижа, приличен дом и адекватно хранене. Подкрепата ще включва интегриран подход при предоставяне на услуги за ранно детско развитие, развитие на мрежата от подкрепящи социални, здравни и интегрирани здравно-социални услуги за превенция, ранна интервенция и подкрепа на децата и семействата с цел превенция на рисковете и предоставяне на услуги в домашна среда и в общността, както и услуги, които се предоставят мобилно.

В подкрепа на процесите по деинституционализацията на възрастните и лицата с увреждания ще продължи стартирания процес през ОПРЧР 2014-2020 в контекста на Плана за действие за периода 2018-2021 за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа. Действията ще произтичат пряко от потребностите на целевата група от достоен живот и социално приобщаване. Ще се търси синхрон и допълняемост на мерките за ДЕИ за възрастни между програмите, финансирани от ЕСФ+ и ЕФРР.

За осигуряване на достоен живот на възрастните хора ще се цели подобряване на достъпа им до интегрирани социални и здравни услуги чрез осигуряването на по-широка подкрепа в домашна среда и в общността за възрастните хора, зависими от грижа, както и повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа.

Ще се укрепи капацитета за предоставяне на качествени социални услуги – в координация и с цел допълняемост на мерките за подобряване на социалната инфраструктура, по РО 4 ще се осигурят ресурси за анализ на нуждите и потребностите на служителите/социалните работници в съответните социални услуги, институции и организации и ще бъдат финансирани действия за повишаване на техния капацитет с цел повишаване качеството на социалната работа и социалните услуги за нуждаещите се, а същевременно ще се извършва мониторинг и контрол за осигуряване и поддържане на високо качество на социалните услуги.

Предприемането на навременни мерки, насочени към маргинализирани групи, вкл. ромите е от изключително значение за тяхното включване не само на пазара на труда, но и в социален аспект. Поради тази причина те ще продължат да бъдат фокус в програмен период 2021-2027 като целева група на хоризонтално ниво. Досегашният опит в рамките на двата предходни програмни периода показва, че хоризонталният подход дава много по-добри резултати и постига в по-голяма цялост заложените цели, отколкото таргетираните мерки в подкрепа на социално-икономическата интеграция на ромите.

Като част от усилията за повишаване на качеството на човешкия капитал, ще бъдат осъществени интервенции, насочени към **подобряване на здравните характеристики на населението** и на работната сила, в частност. Основен фокус ще бъде адресирането на високите нива на рискови фактори, застрашаващи здравето на населението, като например тютюнопушене, употреба на алкохол, затлъстяване, небалансирано хранене, ниска двигателна активност, пътно-транспортен травматизъм. С цел намаляване на преждевременната и предотвратимата смъртност ще бъдат търсени начини и средства за повишаване на ефективността на усилията за засилване на здравната промоция и превенция, чрез използване на съвременните технологии за насърчване и контрол на здравна профилактика, както и за повишаването на здравната култура, особено сред малцинствените групи - стимулиране на управленската отговорност за предотвратяване на здравни рискове по време на работа, включително по отношение безопасността на движението по пътищата. Ще продължи подкрепата на персонала в здравния сектор. Предмет на целенасочени интервенции ще бъде повишаването на компетенциите и уменията на високоспециализиран персонал в ключови области от здравната система: трансплантология, първична медицинска помощ, педиатрия и др. Ще продължи подпомагането на повишаването на професионалния капацитет на обучаващите се специалисти в системата на здравеопазването за придобиване на специфични за този сектор умения. Специален фокус ще бъде поставен върху квалификацията на персонала, полагащ лекарски и здравни грижи в извънболничната помощ и персонала, полагащ дългосрочни грижи.

Ще продължи политиката на основно материално подпомагане за преодоляване на идентифицирани лишения от пълноценна храна и основни материални продукти сред населението на страната, живеещо в бедност и социална изолация. Фокусът върху предоставянето на храни и материалната подкрепа ще бъде разширен и чрез съпътстващи дейности, които ще допринесат и за активно приобщаване на подпомаганите лица и семейства съобразно техните конкретни нужди. Предоставянето на съпътстващи мерки в рамките на подпомагането с храни и основно материално подпомагане ще бъде свързващия елемент между останалите национални и финансирани с европейски средства мерки за намаляването на бедността и социалното изключване.

По фонд „Убежище и миграция“ **ще се осигури допълняемост** чрез инвестиции, насочени към ефективно и координирано управление на миграцията в ЕС с цел заместване на несигурните и незаконни пътища за достъп до Съюза със сигурни и легални такива. Инвестициите ще бъдат насочени към подкрепа за стабилна система за прием на граждани на трети държави, търсещи международна закрила, легална миграция на граждани на трети държави, както и ефективно връщане на лицата, които не отговарят/ вече не отговарят на условията за престой в ЕС. Инвестициите в областта на интеграцията ще включват първоначалните фази на процеса до момента на включване в системите на образованието, пазара на труда и здравеопазването.

В количествено отношение, **амбициите** към края на програмния период са:

- достигане ниво от 60 на измерение „Човешки капитал“ на DESI спрямо 28.5 в DESI 2019;
- достигане ниво от 60 на измерение „Използване на интернет услуги“ на DESI спрямо 32.5 в DESI 2019;
- достигане на ниво от 600 000 лица, живеещи в риск от бедност, получили храни и материална подкрепа по оперативната програма за храни и/или основна материално подпомагане;
- достигане ниво от 5.7% на участие на населението на възраст 25-64 г. в образование и обучение спрямо 2.5% към 2018 г.;
- достигане ниво от 77% на коефициент на заетост за населението на възраст 20-64 г. спрямо 72.4% към 2018 г.;
- достигане ниво от 4% на коефициентът на безработица на населението на възраст 15-74 г. спрямо 5.2% през 2018 г.;
- достигане ниво от 75% на коефициентът на икономическа активност на населението на възраст 15-64 г. от 71.5% през 2018 г.;
- намаляване броя на младежите на възраст 15-29 г., които не работят и не учат с 30% до 135 хил. спрямо 193.1 хил. през 2018 г.;
- достигане ниво от 5.8% на вариация на коефициента на заетост по райони спрямо 6.1% към 2018 г.

Цел на политиката 5: Една Европа по-близка до гражданите чрез насърчване на устойчиво и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и местните инициативи

През последния програмен период в рамките на ОПРР 2014-2020 бяха финансирани инвестиции в изпълнение на интегрирани планове за градско възстановяване и развитие на 39 градски общини, като опитът от изпълнението на програмата показва както ползите, така и някои слабости на избрания подход. Като безспорно предимство се оценява наличието на предварително заделени бюджети за всяка община, в рамките на които градските власти да могат да планират своите инвестиции според конкретните нужди и приоритети на общината. Същевременно, главен недостатък беше изискването за тематично разпределение на средствата, което се оказа силно ограничаващо по отношение на изпълнението на градските стратегии и възпрепятства прилагането на подхода „отдолу – нагоре“. Като слабост на прилагания подход за градско развитие се отчита и фактът, че финансирането на градските стратегии се обезпечават с гарантирани бюджети единствено в рамките на ОПРР, която финансира ограничен набор от инфраструктурни мерки. Липсата на работещи механизми за финансиране на интегрирани проекти значително намалява ефекта от прилагането на градските стратегии.

Същевременно, по отношение на районите извън подкрепяните по ОПРР градове, възприетият на национално ниво подход за дефиниране на градски и селски райони през изминалите два програмни периода остави голяма част от територията на страната без достъп до европейско финансиране и доведе до нездравословна конкуренция между общините и задълбочаване на междурегионалните, вътрешнорегионалните и дори на общинските различия и дисбаланси.

Затова цялостното отношение, възгледи и перспективи към регионалното развитие се преразглеждат, както по отношение на синергиите между интервенциите на различните програми, така и на нивото, на което ще се осъществяват инвестициите (община, област, регион). Необходими са повече политики, базирани на спецификата на конкретните места, съответстващи на местните нужди и специфичните потенциали на всяка територия.

Като реакция на идентифицираните слабости и силни страни се предвиждат значителни инвестиции в рамките на цел на политиката 5. Предвижда се интервенциите да имат изключително териториална насоченост, като акцентът ще бъде поставен върху оползотворяването и капитализирането на местните дадености и възможности при адресирането на специфичните нужди на съответните територии. За адресирането на местните проблеми и оползотворяването на местния потенциал ще бъдат използвани предимно интегрирани подходи за териториално развитие за реализиране на синергични ефекти. Предвижда се интервенциите в рамките на интегрираните териториални подходи да се осъществяват на базата на териториални стратегии за развитие в две направления: (1) градско развитие на територията на 10 общини на големи градове от първо и второ йерархично ниво съгласно Актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. и (2) териториално развитие на шестте района в страната (NUTS 2 региони).

Инвестициите ще се осъществяват чрез **пакети от взаимосвързани и допълващи се интегрирани проекти (концепции за ИТИ)**, обхващащи територии с общи характеристики и/или потенциали за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет от съответната териториална стратегия. Инвестициите в инфраструктура в подкрепа на секторните политики ще се осъществяват на базата на предварително картиране на нуждите по места. Пакетите ще включват комбинация от проекти за инвестиции в инфраструктура, съпътствани от подходящи „меки“ мерки, като ще се търси допълняемост на инвестициите по различните програми, съфинансирани от ЕФРР и ЕСФ, Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони, както и националния бюджет.

Предвидените интервенции в рамките на териториалното измерение (районите от ниво 2) имат за цел да стимулират прилагането на подхода „отдолу-нагоре“ (чрез финансиране на проекти, инициирани от местните общности, ползващи се с висока обществена подкрепа), но предвиждат и съчетаването на местните инициативи с подхода „отгоре-надолу“, при което ще се дава приоритет на проекти в изпълнение на националните секторни стратегии, които същевременно адресират конкретни проблеми или потенциали на съответната територия.

Предвижда се инвестициите за градско развитие на територията на десет общини на големи градове да се финансират със средства от Оперативна програма „Развитие на регионите“ 2021-2027, а териториалното развитие да се подкрепя със средства от всички програми, включително и от Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони. По отношение на териториалното

развитие ОПРР 2021-2027 ще подкрепя всички допустими за финансиране от ЕФРР мерки според специфичните нужди и потенциали на територията, които не могат да бъдат финансирани от секторните програми. Същевременно се предвижда ОПРР и Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони да финансират огледални инфраструктурни мерки, като демаркацията между двете да бъде на териториална основа: СПРЗСР ще подкрепя 215 селски общини, а ОПРР останалите 50 общини³. По този начин цялата територия на страната ще има достъп до финансиране за изпълнение на ИТИ в съответствие с интегрираните териториални стратегии за районите от ниво 2.

Интегрираните териториални стратегии за всяко от двете направления (градско и териториално) ще отчитат спецификите на съответните територии и ще предвиждат конкретни мерки за развитието им спрямо идентифицираните слабости или потенциали. За изпълнението на всяка стратегия ще има заделен бюджет, който се определя на базата на методология, която също отчита различията и спецификите на съответните градове и райони. Разпределението на средствата за десетте градски общини се базира на показатели за брой на населението, територия, брутна добавена стойност и инфраструктура. Разпределението на бюджетите на шестте района отчита същите показатели, но същевременно взема под внимание регионалния индекс за конкурентоспособност по отношение на иновациите, институциите, висшето образование и ученето през целия живот, ефективност на пазара на труда, население, свързано със системите за пречистване на отпадни води.

Ще се подпомагат инвестиции, насочени към подобряване и развитие на здравните и социалните услуги, образованието, професионалното обучение, културата, спорта и туризма, устойчивата градска мобилност, цифровата и безопасна транспортна свързаност, кръговата икономика, енергийната ефективност, достъпът до адекватни жилищни условия, достъпът до качествени публични услуги, мерки за подобряване на качеството на околната среда (включително зелена инфраструктура), мерки за насърчаване на икономическата активност (включително инвестиции в индустриални зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подпомагане на иновациите и развитието на МСП). Основна цел на планирания интегриран подход е създаването на жизнени, силни и устойчиви региони посредством подкрепа на балансираното териториално развитие чрез изграждането на полицентрична мрежа от градове, насърчаване на икономическия растеж чрез използване на специфичния потенциал на териториите и справяне с негативните демографски тенденции чрез насърчаване на икономическата активност и създаване на привлекателна среда за живот с възможности за образование, забавления, спорт, работа и отдих.

В рамките на интегрирания териториален подход ще се търси подобряване на свързаността на северните и южните територии на страната и създаване на функционални връзки, които да насърчат развитието на икономическия потенциал на районите и населените места чрез осигуряването на подходяща инфраструктура, включително транспортна свързаност, зелени инвестиции, икономически зони. Инвестициите в областта на транспорта ще обхващат основно пътища от I-III клас от републиканската пътна мрежа на територията на цялата страна. Същевременно, с оглед подпомагане на социалното включване и икономическото развитие и само при обоснована и солидна нужда, може да бъдат финансирани и инвестиции в четвъртокласни пътища на територията на градските общини. По този начин се създават предпоставки за липса на бели петна по отношение на интервенциите в пътна инфраструктура, като с цел ефективно управление на средствата инвестиции в пътната мрежа от IV-ти клас ще се извършват при критерии за отчитане на броя население, наличие на структуроопределяща икономическа дейност, липса на достъп до здравеопазване, образование и социални услуги за конкретната територия в обхвата на съответната концепция за ИТИ. Инвестициите в пътна инфраструктура задължително ще се съчетават с мерки за пътна безопасност.

В тази насока съществена ще е ролята на **градовете като двигатели за растеж**, творчество и иновации: ще се подкрепя създаването на иновативни мрежи между градовете и на функционални връзки между градовете и селските райони. Ще се насочат усилия за създаване на умни градове, където чрез дигиталните и телекомуникационните технологии ще се повишава ефективността на традиционните мрежи и услуги като градски транспорт, безопасност на градската среда и трафика, административни услуги. Специален фокус на инвестициите ще бъде насърчаването на устойчивата градска мобилност чрез развитието на интегрирани мултимодални транспортни системи в градовете, включително нов екологосъобразен подвижен състав, на база на интегрираните териториални стратегии, в които са интегрирани планове за устойчива градска мобилност. Мерки за устойчива градска мобилност ще се

³ Посоченото разпределение е базирано на предложението за промяна в дефиницията за селска община, според което селски са общините, чийто градски център е с население до 15 000 жители (при текущата дефиниция селски са общините с население в градския център до 30 000 жители).

подкрепят както в рамките на градските инвестиции, така и в обхвата на ИТИ в районите от ниво 2, като ще бъдат насочени към развитието на конкретни функционални зони с цел улесняване на трудовата мобилност на населението. В допълнение към мерките по ЦП 2, адресиращи замърсяването на въздуха, инвестициите по ЦП 5 ще насърчават изграждането на зарядни станции за електромобили, както и подмяната на превозните средства на обществения градски и междуселищен транспорт с нискоемисионни такива, отново в съответствие с мерките за устойчива мобилност, предвидени в съответните интегрирани териториални стратегии.

Предвижда се в рамките на тази цел на политиката да бъдат подкрепяни инвестициите за прилагане на инфраструктурни мерки за подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд, по специално по отношение на публичните и жилищни сгради, като тези мерки ще бъдат съчетавани с интервенции за зелена инфраструктура в градовете и ще имат реален принос към цел на политиката 2. Инвестициите в сграден фонд ще включват и обновяване на съществуващите общински жилища, както с оглед повишаване на техните енергийни характеристики, така и с цел подобряване достъпа на населението до адекватни жилищни условия. Мерките ще се допълват с такива в рамките на ЦП 2 за подобряване на качеството на атмосферния въздух чрез подмяна на топлоуреди на твърдо гориво приоритетно в енергийно ефективни жилища и в такива, включени в мерки за енергийно обновяване на жилищни сгради и кумулативно ще имат принос към ЦП 2. Обосновката на интервенциите са констатациите в Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018-2024 г.), че „Мерките за подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд – както на нови, така и на съществуващи сгради – биха допринесли значително за спестяване на енергия, ... и намаляване на емисиите на замърсители на въздуха“.

Неблагоприятните демографски тенденции, високите нива на смъртност и намаляването на населението в трудоспособна възраст налагат реформи и в системата на [здравеопазването](#). Ето защо стратегическите цели пред здравеопазването до 2030г. са:

- Промоция на здраве и профилактика на болестите, укрепване на капацитета на общественото здравеопазване;
- Качествена и достъпна извънболнична, болнична спешна и психиатрична медицинска помощ;
- Адекватна медицинска помощ и грижи за специфични и уязвими групи от населението;
- Високоэффективен контрол на медицинската дейност;
- Ефективна политика по отношение на лекарствата и медицинските изделия;
- Изградено електронно здравеопазване и национална здравна информационна система;
- Достатъчни и квалифицирани човешки ресурси в здравеопазването и подобрени условия за обучение и работа;
- Финансова устойчивост на националната система на здравеопазване;
- Иновативна медицинска наука и практика.

Осигуряването на здраве за всички чрез ефективна промоция на здраве и превенция на болестите, условия за здравословен живот, достъпни и качествени здравни услуги изисква целенасочени инвестиции.

За подобряване на качеството на управление в здравеопазването и прогнозиране на направленията на необходимите промени за задоволяване на здравните нужди на обществото ще се направи картографиране на здравните потребности. Новите карти за здравни нужди ще съдържат демографски и епидемиологични данни, данни за предоставени услуги, както и за използването на човешки ресурси, инфраструктура и оборудване. На тяхна база ще се изготви прогнозата за потребности в областта на здравните услуги за отделните региони, области и цялата страна.

С цел подобряване на качеството на предоставяните здравни услуги инвестициите, вкл. със средства от ЕСИФ, ще се насочват към реформиране на съществуващата неефективна и финансово неустойчива болнична помощ чрез оптимизиране дейността на лечебните заведения, свързана с основния предмет на дейност по осъществяване на болнична помощ.

Инвестициите от ЕСИФ ще подпомогнат реформирането на болничната мрежа по региони и области, (вкл. психиатричните болници на територията на цялата страна) в съответствие с Картата за здравни нужди. Областната болнична мрежа ще има задачата да подобри и информираността, превенцията и промоцията на здравните услуги и да осигури достъпа до услугите в отдалечените и труднодостъпните райони.

Тези ангажименти ще бъдат постигнати с мерки като например: създаване на мобилни кабинети; доставки на специализирано оборудване за болниците (вкл. за транспорт по въздух), развитие на телемедицината, осигуряване на медицински специалисти.

В областта на **туризма**, интервенциите ще бъдат фокусирани върху опазване, развитие и популяризиране на публичните туристически активи и свързаните с тях туристически услуги. Ще се акцентира на специализираните и нишови продукти в съответствие с потенциала на конкретната територия, при следване на стратегическия подход за специализация на деветте туристически района в страната. Ще продължат мерките, насочени към съхраняване и развитие на природното наследство, включително чрез инвестиции в обекти за социален туризъм (напр. хижи), като използването на икономическия потенциал ще бъде осъществявано по максимално щадящ околната среда начин – чрез развитието на устойчиви форми на туризъм, като екотуризъм. При осъществяване на интервенциите, свързани с опазване, развитие и популяризиране на **културното наследство**, също ще бъде следван стратегически подход, като подкрепата ще бъде съсредоточена върху предварително определени обекти от национално и световно значение, имащи най-голям потенциал за привличане на туристи и съответно за генериране на растеж, алтернативна заетост и намаляване на процеса на обезлюдяване в регионите, особено в такива, в които културното наследство е единственият ресурс. В допълнение ще бъдат предприети действия за устойчивото управление на културното наследство чрез разработването на Планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство и изграждане на необходимата материална и техническа инфраструктурата за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности.

Интервенциите с тази цел по линия на **ЕФМДРА** ще бъдат насочени към създаване на предпоставки за растеж на устойчивата синя икономика и стимулиране на развитието на общностите, занимаващи се с рибарство и аквакултури, в крайбрежните и вътрешните райони. С подпомагането на стратегиите за водено от общностите местно развитие по ЕФМДРА се цели местните общности да използват по-пълноценно своите възможности, предлагани от устойчивата синя икономика, превръщайки ги в основа за развитието на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси. Стратегиите могат да са съсредоточени върху рибарството, но са допустими и по-широки стратегии, насочени към диверсификация на районите за рибарство.

Очакваните **резултати** по ЦП 5 включват устойчиво развитие на районите на база местните потребности, специфики и ресурси.

В качествено отношение, амбициите към края на програмния период са за:

- добра пространствена интеграция на пътищата от I-III клас и общинските пътища в TEN-T мрежата и повишаване на пътната безопасност;
- изграждане на устойчивост на местния бизнес чрез създаване на условия за по-добро развитие на местната икономика и оползотворяване на туристическия и културен потенциал;
- осигуряване на населението с по-екологичен и енергоспестяващ транспорт;
- по-добър достъп до качествени публични, здравни, социални и образователни услуги.

Очаква се интервенциите да допринесат за постигане на следните резултати:

- достигане на стойност на показателя вариация на БВП на глава от населението по региони (%) от 34% при 37.5% за 2017;
- достигане на стойност на Европейски индекс за регионална конкурентоспособност (медиана) от 20 при 9.8 за 2016.

Инвестициите по ЕФРР и ЕФМДРА **ще се допълват с интервенциите**, финансирани с национални средства или други фондове на ЕС за:

- насърчаване на дигитализацията и умната специализация на регионално и местно ниво;
- насърчаване на устойчивата и мултимодална мобилност;
- подпомагане на трудовата мобилност и адаптация към нуждите на пазара на труда;
- стимулиране на икономическата активност и оползотворяване на местните потенциали;
- рециклирани средства от прилагането на финансовите инструменти в програмни периоди 2007-2013 и 2014-2020;
- развитие на екологичните, културните, социалните и човешките ресурси в рибарските райони;

- изпълнение на мерки в областта на защитата на обществените пространства и критичната инфраструктура, финансирани по фонд „Вътрешна сигурност“ 2021-2027.

3. Contribution to the budgetary guarantee under Invest EU with justification {8(1)(e) 10(1)}

Table 2. Contribution to Invest EU

	Category of regions	Window 1 (a)	Window 2 (b)	Window 3 (c)	Window 4 (d)	Amount (f) = (a) + (b) + (c) + (d)
ERDF	More developed					
	Less developed					
	Transition					
	Outermost and northern sparsely populated					
ESF+	More developed					
	Less developed					
	Transition					
	Outermost and northern sparsely populated					
CF						
EMFAF						
Total						

Justification taking into account how those amounts contribute to the achievement of policy objectives selected in the PA in line with Art. 991) of InvestEU Regulation
[3 500]

4. Transfer between category of region with justification {8(1)(d) 105}

[Table 3. Transfer between categories of region]

Category of region	Allocation by category of region*	Transfer to:	Transfer amount	Share of the initial allocation transferred	Allocation by category of region after the transfer
(a)	(b)	(c)	(d)	(g)=(d)/(b)	H=(b)-(d)
Less developed		More developed			
		Transition			
More developed		Less developed			
Transition		Less developed			
		More developed			

*Initial allocation by category of region as communicated by the Commission after transfers referred to in tables 2-4, applicable to ERDF and ESF+ only

Justification
[3 500]

4bis The form of Union contribution for technical assistance {8(1)(d bis)}

The choice of the form of the Union contribution to technical assistance	☒ Technical assistance pursuant to Article 30 (4)*
	☐ Technical assistance pursuant to Article 30 (5)**

*If chosen table 6bis is to be filled in

**If chosen table 6 is to be filled in

[3 500]

5. Preliminary financial allocation from ERDF, CF, ESF+, EMFF by policy objective {8(1)(c)}

Table 4. Preliminary financial allocation from ERDF, CF, ESF+, EMFAF by policy objective*

Policy objectives	ERDF	Cohesion Fund	ESF+	EMFAF	Total
Policy objective 1	1 966.96				1 966.96
Policy objective 2	1 670.99 ⁴	631.48		64.61	2 367.08
Policy objective 3	661.87	590.19			1 252.06
Policy objective 4			2 484.48	15.30	2 499.78
Policy objective 5	1 145.68				1 145.68
Technical assistance according to Article 30 (4)	197.51	31.33	103.52 ⁵	5.04	337.40
Technical assistance according to Article 30 (5)					
Technical assistance according to Article 32					
Total	5 643.00	1 253.00	2 588.00	84.95	9 568.95

*Policy objectives according to Article 4(1), CPR

Justification
[3 500]

6. List of programmes {8(1)(f) 104}

Table 6. List of programmes with preliminary financial allocations* {8(1)(f) 104}

Title [255]	Fund	Category of regions	EU contribution	National contribution	Total
Programme 1	ERDF	More developed			
		Transition			
		Less developed			
		Outermost and northern sparsely populated			
Programme 2	CF				
Programme 3	ESF+	More developed			
		Transition			
		Less developed			
		Outermost and northern sparsely populated			
Total	ERDF, CF, ESF+				
Programme 4	EMFAF				
Total	All funds				

*Programme may be multifund in line with Article 20(1) CPR (as priority can be multifund in line with article 17(2) CPR)

⁴ Въз основа на одобреното към момента финансово разпределение на национално ниво, в тази сума са включени 280 млн. евро, които в т. 2 на СП по-горе са описани като инвестиции в рамките на ЦП 5 за дейности за градско развитие, попадащи в обхвата на ЦП 2 като ще се търси решение. Изменения ще бъдат обсъдени и за отразяване на вижданията за размер на инвестициите по ЦП 2 в ОПТИ.

⁵ В процес на обсъждане е трансфер на ТП от ЕСФ+ към ЕФРР в размер на 25 млн. евро, за избягване на излишно създаване на многофондови програми

Table 6bis. Preliminary financial allocation from each of the Funds to technical assistance at national level and breakdown of financial resources by programme and category of regions* {8(1)(d bis)}

Title [255]	Fund	Category of regions ⁶	EU contribution		National contribution	Total
			EU contribution without TA acc. to 30 (4)	EU contribution for TA acc. to 30 (4)		
ОП Развитие на регионите	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	1 426.50	37.71	627.52	2 091.73
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Иновации и конкурент-носпособност	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	1 590.65	37.89	697.95	2 326.49
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Околна среда	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	882.04	21.73	387.33	1 291.11
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Околна среда	CF		631.48	15.59	277.31	924.38
ОП Транспортна свързаност	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	982.00	21.73	430.17	1 433.91
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Транспортна свързаност	CF		590.19	15.74	259.69	865.62
ОП Електронно управление и ТП	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	264.08	78.45	146.80	489.53

⁶ Разпределението региони в преход – слабо развити региони ще бъде направено на по-късен етап, като съответно ще бъде преизчислено и съответстващото национално съ-финансиране.

		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Електронно управление и ТП	ESF+	More developed				
		Transition				
		Less developed		25.00	10.71	35.71
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Наука и образование	ERDF	More developed				
		Transition				
		Less developed	300.21		128.66	428.87
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Наука и образование	ESF+	More developed				
		Transition				
		Less developed	730.82	31.45	326.69	1 088.96
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Развитие на човешките ресурси	ESF+	More developed				
		Transition				
		Less developed	1 573.66	39.57	691.38	2 304.61
		Outermost and northern sparsely populated				
ОП Храни и основно материално подпомагане	ESF+	More developed				
		Transition				
		Less developed	180.00	7.50	80.35	267.86
		Outermost and northern sparsely populated				
Total	ERDF, CF, ESF+		9 151.64	332.36	4 064.57	13 548.57
Програма за морско дело, рибарство и аквакултури	EMFAF		79.9	5.04	21.24	106.18
Total	All funds		9 232.68	337.40	4 085.81	13 654.75

*Programme may be multifund in line with Article 20(1) CPR (as priority can be multifund in line with article 17(2) CPR)

Table 7: List of Interreg programmes {8(1) 2nd subparagraph}

Programme 1	Title 1 [255]
Programme 2	Title 2 [255]

7. A summary of the actions planned to reinforce administrative capacity of the implementation of the funds {8(1)(g)}

С цел подпомагане на ефективното и ефикасно изпълнение на Кохезионната политика на ЕС, техническата помощ (хоризонтална и по програми) ще подкрепя по координиран и допълващ се начин инвестиции в 3 основни направления:

1. По-нататъшно укрепване капацитета на звената, отговорни за координацията, управлението, отчетността и одита на средствата и на бенефициентите:

- продължаване на мерките за изграждане на **ефективна и ефикасна система за управление на средствата от ЕС** чрез осигуряване на необходимите нива на компетентност и мотивация на служителите в нея;
- продължаване на подкрепата за хоризонтални звена **за изпълняване на методологическите им функции**, свързани с управлението на средствата от ЕС;
- изграждане на капацитета, необходим за управление и координация на **интегрирания подход за териториално развитие**, вкл. чрез създаване на механизми за въвличане на заинтересованите страни и за осигуряване на активен граждански диалог;
- предоставяне на целенасочена подкрепа за **изграждане на партньорства и за разработване и изпълнение на интегрирани проекти за териториално развитие**;
- по-нататъшно укрепване **капацитета на бенефициентите**, базирано на анализи на основните слабости и нужди за повишаване на капацитета по видове бенефициенти;
- подобряване капацитета на **ключови бенефициенти със секторно значение**, особено на тези, срещащи особени затруднения при изпълнението на проекти през периода 2014-2020 г., както и на нови за съответната програма групи бенефициенти.

2. Подобряване на стратегическото координиране, програмиране, планиране, изпълнение, мониторинг, оценка и контрол на Кохезионната политика и на секторните политики, попадащи в обхвата на финансирането ѝ:

- подобряване капацитета за **разработване на политики и стратегии**, служещи за основа за изпълнението на програмите, вкл. чрез целенасочени мерки за ключови сектори;
- подкрепа за **реформиране на ключови политики** с цел повишаване добавената стойност на инвестициите;
- осигуряване на **регионална и местна перспектива в дизайна на политики и програми** и предоставяне на целенасочена подкрепа за изготвяне на стратегии, адресиращи специфични регионални/местни предизвикателства или дисбаланси;
- осигуряване на устойчивост на стратегическото планиране и дизайна на политики чрез подкрепа за **мониторинга на изпълнението на политиките и стратегиите** (вкл. в контекста на отключващите условия);
- **засилване ролята на оценките** като инструмент за повишаване на ефективността и ефикасността на програмите чрез изграждане на култура за оценки, обмяна на знания и сътрудничество, укрепване на капацитета за планиране и възлагане на оценки, осигуряване на данни, необходими за целите на оценките (вкл. на регионално ниво) и използване на резултатите от оценките за бъдещо реформиране на политиките;
- прилагане на хоризонтална координация за оползотворяване на **тематичните синергии между сектори, програми и интервенции** с цел насърчаване на по-високата добавена стойност на инвестициите и подобряване на тяхната цялостна ефективност и ефикасност;
- по-ефективно прилагане на **принципа на партньорство** и подкрепа за **въвличане на гражданското общество, социалните партньори и други заинтересовани страни в**

разработването, мониторинга, изпълнението и оценката на политики и програми чрез активен граждански диалог, обществени консултации;

- оползотворяване на възможностите за **подкрепа от международни институции** с доказана експертиза в областта на стратегическото планиране, изработване на политики и оценки (СБ, СИЦ, ОИСР и др.).

3. Подобряване на средата за изпълнение на програмите чрез по-нататъшно оптимизиране на правилата и процедурите за управление на средствата от ЕС и намаляване на административната тежест:

- извършване на цялостни прегледи на правилата и процедурите за изпълнение на програмите с цел тяхното **оптимизиране и опростяване;**
- **надграждане на ИСУН** с цел по-нататъшно ограничаване на административната тежест и свръхрегулирането, подобряване обмена на данни между администрациите и извличане на структурирани данни за целите на анализи и оценки на различни нива;
- прилагане на всеобхватни мерки, насочени към намаляване броя и сериозността на нередностите, свързани с **обществените поръчки** и съответните финансови корекции (напр. оптимизиране на правила и вътрешни процедури, предоставяне на методологическа помощ, изготвяне на стандартни документи/чек-листа и др.) на базата на цялостен анализ на установените нередности;
- осигуряване на съответствие с правилата за **държавни помощи** и по-добро оползотворяване на възможностите на различните режими чрез засилване капацитета на УО в областта, подобряване на ефективността и ефикасността на звеното за държавни помощи и на сътрудничеството му с УО;
- насърчаване на **по-широкото прилагане на финансови инструменти** чрез популяризиране на възможностите за финансиране, потенциалните ползи за крайните получатели и ефектите от прилагане на инструментите;
- насърчаване на **по-широкото прилагане на формите на опростени разходи**, вкл. чрез трансфер на добри практики;

осигуряване на **публичност** на инвестициите и предоставяне на равен достъп до информация и възможности за финансиране чрез доразвиване на www.eufunds.bg, организиране на кампании за информация и публичност и сътрудничество с медиите.

8. A summary of the assessment of the fulfilment of relevant enabling conditions referred to in Article 11 and Annexes III and IV {8(1) 3rd subparagraph}

Enabling condition	Fund	Selected specific objective (n/a to the EMFF)	Summary of the assessment
			[1 000]